

FØRSTE STEG

NR 3.2018

Et tidsskrift for
barnehagelærere fra
Utdanningsforbundet

POPULÆR JOBB

Rekordmange
barnehagelærere
blir i jobben

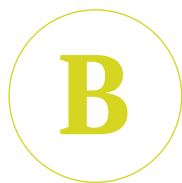
Suksess med
etterutdanning

Thomas Brøndbo
fulgte drømmen
og sluttet

**AXEL OG
FRANSKE BARN
FÅR NORSKE
PARKDRESSER**

Populært yrke

Barnehagene på Romerike skriker etter førskolelærere. I Sverige går førskolelærerne arbeidsledige. Nå kommer de til Norge», skrev jeg i en reportasje i Romerikes Blad for 10 år siden. Norske barnehager manglet 4000 barnehagelærere i 2008 og måtte ha dispensasjon til å ansette ufaglærte. Det første til en strøm av svenske barnehagelærere, som det ikke var jobb til i vårt naboland. Ny forskning viser at trenden har snudd.

Stadig flere barnehagelærere blir i yrket, som styrer Kirsten Loland (62) og de tre pedagogiske lederne Sidsel Ones Verhaaf (61), Kjersti Holt (48) og Hilde Yttereng (54) i Bøleråsen barnehage i Oslo som du kan lese om i denne utgaven. De har jobbet mer enn 25 år i samme barnehage, og sier faglig påfyll, felles verdisyn på barn, frihet i jobben og humor er grunner til at de blir. Ny forskning viser at økt anerkjennelse, høyere lønn og at barnehagelærerne rekrutteres fra flere sosiale lag enn før kan forklare hvorfor vi har gått fra et underskudd til overskudd på barnehagelærere i Norge, ifølge forsker Lars Gulbrandsen.

For i tillegg til økt lønn er økt anerkjennelse viktig for at barnehagelærerne ikke slutter. Full barnehagedekning har satt kvalitet på dagsorden både blant politikere og foreldre. Lekens betydning er mer anerkjent enn før, og stadig flere forstår at du ikke får nok kunnskap om barn bare ved å ha egne barn. Det krever kunnskap om alt fra relasjoner og samspill til lek og utvikling.

Når jeg har vært rundt i barnehager de siste årene har mange barnehagelærere snakket varmt om behovet for flere med samme utdanning. Likevel er det få som virkelig tør å si hva de mener i den offentlige debatten i frykt for å støte kollegaer med annen fagbakgrunn. Det er selvsagt forståelig, men det fører ikke profesjonen noe sted videre.

Gjennom Barnehagerører 2018 og #uforsvarlig ser vi at stadig flere likevel tør å bryte taushetskulturen, si ifra om det som ikke er bra og kjempe for flere ansatte og større pedagogtettethet. Og det handler ikke om at andre yrkesgrupper i barnehagen ikke gjør en bra nok jobb. Det handler om at kravene til barnehagene nå forutsetter kunnskap som barnehagelærerne har. Ingen stiller spørsmål ved at det er et flertall lærere som jobber i skolen. Kravet om 43 prosent pedagoger i norske barnehager er bra, men jeg håper verken politikere, organisasjoner eller profesjonen har tenkt å gi seg med det. Det handler ikke bare om penger og om profesjonskamp, men om barna våre. Om hva slags hverdag vi ønsker å gi dem.

Line

LINE FREDHEIM STORVIK

Ansvarlig redaktør
linsto@udf.no

FØRSTE STEG PÅ FACEBOOK

Her får du nyheter, forskning og debatter innen barnehagefeltet, mens du venter på neste utgave av tidsskriftet. Gå inn og følg oss!

FØRSTE STEG NR 3.18

ANSVARLIG REDAKTØR

Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no
930 42 094

ANNONSER

Ann-Kristin Valby
kikki@salgsfabrikken.no
901 19 121

ABONNEMENT

Hilde Aalborg
ha@utdanningsnytt.no
911 99 989

KONTAKT OSS

forstesteg@udf.no
Post: Første steg, Utdanningsforbundet,
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/forste-steg

GRAFISK DESIGN

Tank Design
www.tank.no

TRYKK

Ålgård Offset AS
Opstadveien 7, 4330 Ålgård
ISSN 1504– 1891

Bekreftet opplag: 30 795 ifølge

Fagpressens Mediekontroll

Utgiver: Utdanningsforbundet

Utgivelsesdato: Første Steg
nr. 3 2018: 9. oktober

Første steg er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet oppfordres til å ta kontakt med redaktøren. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen.

Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning.

Vi forbeholder oss retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet via internett.

Forsiden: Axel (1,5) fra den franske barnehagen «Le Chat Perché» ved byen Valence. Foto: Rakel Benon

Fagpressen

UTDANNINGS
FORBUNDET

Første steg nr. 4 2018 kommer
11. desember

Innhold

Tema Populært yrke

- 4 Rekordmange barnehagelærere blir i jobben, viser ny forskning
- 10 Dette motiverer barnehagelærerne til å bli
- 12 Thomas Brøndbo fulgte drømmen og sluttet

Reportasjer

- 15 **Anja Hammerseng-Edin:** Denne setningen bør du lære å si til barna
- 18 **Ny bok:** Forskere frykter A- og B-lag i barnehagen
- 20 Flere barn får diagnoser når det blir færre ansatte, ifølge forskning
- 24 Slik hjelper du små barn å takle følelser
- 30 Du kan gjøre barna robuste
- 32 Franske barnehager får norske parkdresser, takket være norske Torhild Cascales
- 66 Hederlig omtale til Første steg

Fag og forskning

- 40 Barnehagelærerne fikk mot til å synge og spille mer
Inger-Lisa Møen
- 44 Slik kan dere bli bedre sammen
Elin Thoresen
- 46 Snipp snapp snute, oppdragelse er ute!
Maria Øksnes og Einar Sundsdal
- 50 Slik er vilkårene for de yngste barnas sosiale samspill i barnehagen
Dag Øystein Nome

Debatt og kommentarer

- 62 Nyheter i sandkassa
Morten Solheim
- 64 Med de minste barnas øyne
Kristin Øien Bjørvik
- 68 Vi lærer for lite om overgrep
Jenny Irene Holte

Hver gang

- 2 Leder
- 16 Nyhetsblikk
- 23 Sideblikk: Hege Kaspersen
- 26 Mitt barnehageminne: Stig Henrik Hoff
- 28 Lek & Lær: Ha det gøy på badet!
- 36 Portrett: Dion Sommer
- 53 Studentblikk: Frank Bræin
- 54 Barnehagen min: Helgerud barnegård
- 58 Nye bøker
- 69 Kontaktforum barnehage: Evnen til å forstå barna innenfra er vår viktigste jobb
Ingvild Aga
- 70 Juss: Alle ansatte må ha politiattest i barnehagen
Bjørn Saugstad
- 71 Med styrerblikk: Hvorfor orker hun ikke gi meg en klem?
Maria Dizaei

TEKST:

Line Fredheim Storvik
redaktør
linsto@udf.no

FOTO:

Geir Dokken
fotograf
geirdokken@gmail.com

Rekordmange barnehagelærere blir i jobben

Sidsel Ones Verhaaf (61) er en av stadig flere barnehagelærere som blir i jobben. Økt anerkjennelse, høyere lønn og endret sosial rekruttering er noen forklaringer, ifølge ny forskning.

Frem til år 2000 sluttet nesten halvparten av alle barnehagelærere etter bare to år i jobben. I 2000 var det bare 44 prosent av dem som hadde godkjent førskolelærerutdanning og var i yrkesaktiv alder som faktisk jobbet i barnehagen. I 2012 jobbet derimot over 80 prosent av dem som tok eksamen to år før i en barnehage.

– Et mangeårig underskudd på barnehagelærere er på få år forvandlet til et overskudd, og det er først og fremst fordi barnehagelærerne i langt mindre grad enn før forlater barnehagen, sier forsker Lars Gulbrandsen fra velferdsforskningsinstituttet NOVA ved Oslo Met. Han står bak den nye artikkelen *Barnehagelærere – fra mangel til overskudd*. Andre grunner er at barne-

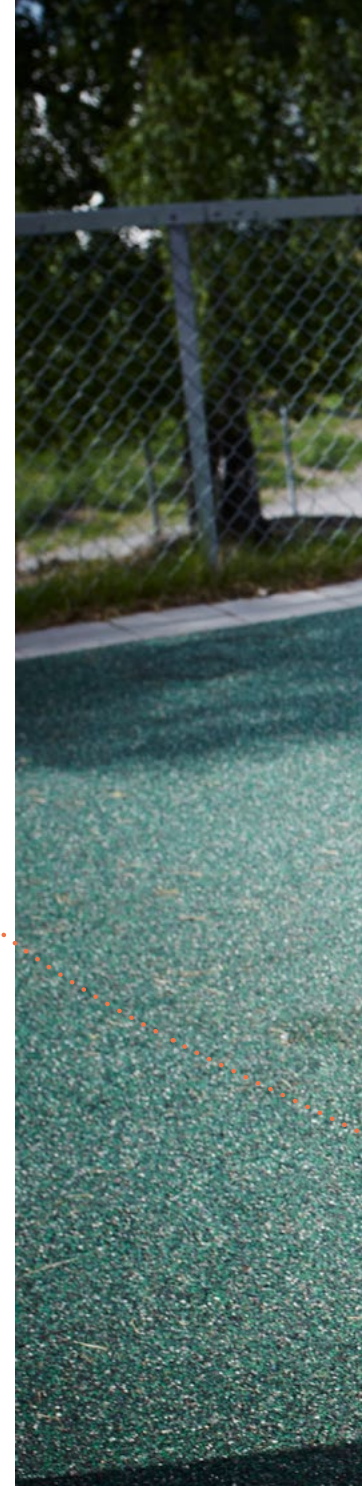
hagelærernes faglige kompetanse er mer anerkjent enn før, de får høyere lønn og de rekrutteres fra flere sosiale lag enn før.

VIDEREUTDANNING OG KURS

I Bøleråsen barnehage i Ski har både styrer Kirsten Loland (62) og tre pedagogiske ledere mer enn 25 års fartidstid hver som barnehagelærer. De er tydelige på hva som gjør at de blir i jobben.

– Jobben er meningsfull. Å gi barna en god hverdag og et trygt og godt sted å være, og å kunne påvirke det er min motivasjon, sier styrer Kirsten Loland med 40 år som barnehagelærer, 21 av dem som styrer. Hun sier faglig påfyll også er viktig. Ski kommune er, ifølge styreren, god på det. De har felles plandager for alle barnehageansatte med anerkjente forskere fra hele Norden. Loland

⬆ Pedagogisk leder Sidsel Ones Verhaaf (61) i Bøleråsen barnehage i Ski har jobbet 30 år som barnehagelærer og tok utdanning på fulltid etter å ha jobbet flere år som assistent, slik som stadig flere gjør, ifølge ny forskning. Sidsel setter stor pris på klemmene hun får av Avnoor Kaur (f.v.), Mira Tamimi og de andre barnehagebarna.

har vært 31 år i Bølertoppen barnehage og tror at et felles verdisyn også kan forklare hvorfor mange blir i jobben. Dessuten er sykefraværet lavt.

LIKE VERDIER

– Vi tar med oss det vi mener er brukbart i ny forskning og trender, men holder fast på våre basisverdier, som at barn er kompetente og trenger lek

og gode relasjoner for å utvikle seg, sier styreren. Humor og glede i møte med barn, foreldre og kollegaer er også viktige faktorer. Alle ansatte deltar også på samme kurs på planleggingsdager, eller kveldsmøter.

– Det vi opplever i fellesskap er det beste å bygge videre på, og viktig for å klare å løfte barnehagen i flokk, mener styreren.

JOBBER OG STUDERER

Pedagogisk leder Sidsel Ones Verhaaf (61) har jobbet 30 år som barnehagelærer og tok utdanning på fulltid etter å ha jobbet flere år som assistent. Hun sier frihet i jobben, en faglig sterk styrer, en genuin interesse og felles verdisyn på barn og mulighet for kurs og etterutdanning er grunner til at hun har blitt i jobben.

1. Pedagogisk leder Hilde Yttereng (54) tror faglige påfyll, lek og moro sammen med barna og teamjobbing er årsakene til at hun har jobbet 30 år i samme barnehage. Lunsjtid sammen med Ilfa Ghalb Kamil Ahmed (f.v.) og Matheo Bakke **2.** Selv med videreutdanning i småskolepedagogikk vil ikke barnehagelærer Hilde Yttereng (54) inn i skolen. Hun liker å jobbe i team, og tror en jobb i skolen ville blitt ensomt. Lesestund med barna Matheo Bakke (t.v.) og Fredrik Lindjem.

FAKTA OM BARNEHAGEN

- I 2000 var det bare 44 prosent av dem som hadde godkjent førskolelærerutdanning og var i yrkesaktiv alder som faktisk jobbet i barnehagen.
- I 2010 var det over 4000 pedagogiske ledere uten formell utdanning som barnehagelærer.
- 1998: Halvparten av dem som utdannet seg som barnehagelærer jobbet i en barnehage to år etter.
- 2007: 77 prosent av dem som fullførte utdanningen jobbet i en barnehage to år etter.
- 2012: 80 prosent av dem som fullførte utdanningen jobbet i barnehage to år etter.

Kilde: Forsker Lars Gulbrandsen og artikkelen Barnehagelærere – fra mangel til overskudd (2018).

– Det betyr også mye å bli møtt av barn som klemmer oss. Da føler vi at vi gjør en god jobb, sier Verhaaf. I 2007 var det 20.732 barnehagelærere i norske barnehager. I 2012 var tallet økt til 25.049, ifølge NOVA-notat nr. 1/15.

Pedagogisk leder Hilde Yttereng (54) har jobbet 31 av 32 år i Bøler-toppen.

– Jobben gir meg mye glede. Det er mye latter, humor, tull og tøys. Det er viktig å ha det morsomt sammen med barna, forteller Yttereng. Styreren har også vært avgjørende for at hun har blitt værende, og dessuten liker hun å jobbe i team.

FÅR FRIHET I JOBBEN

Pedagogisk leder Kjersti Holt (48) har jobbet 29 år som barnehagelærer og 25 av dem i Bøler-toppen, som har 50 barn

og 11 ansatte. Størrelsen på barnehagen har bidratt til at hun blir. Den er ikke for stor, og alle kjenner alle.

– Friheten styrer Kirsten gir oss innenfor regelverk og etiske rammer, betyr også mye. Det kan være slitsomt på jobb, men aldri kjedelig, sier Holt. Hun tok utdanningen ved siden av jobb, slik som stadig flere gjør.

– Vi ser en endring mot arbeidsbaserte deltidsstudier, at personer som allerede jobber i barnehagen tar barnehagelærerutdanning. Det er de mest stabile av alle, sier forsker Lars Gulbrandsen.

FORELDRE UTEN UTDANNING

Tidligere ble barnehagelærere rekruttert fra middelklassen og familier med høy utdanning. Mange så nok på førskolelærerutdanningen bare som

3. For pedagogisk leder Kjersti Holt (48) har friheten styreren gir henne i jobben og at barnehagen har få barn gjør at hun blir i jobben. Hun kjenner ikke bare Lilja Smaadal (t.h.) og Natalie Ringsbu, men alle de andre 48 barnehagebarna.

“

DET KAN VÆRE SLITSOMT PÅ JOBB, MEN ALDRI KJEDELIG.

et springbrett til mer utdanning, eller andre jobber.

– Vi ser at de som tar barnehagelærerutdanning i dag i økende grad er rekruttert fra hjem der det ikke er tradisjon for å ta høyere utdanning. I kombinasjon med at de opplever sin arbeidskraft som veldig etterspurt og anerkjent, kan det være en drivkraft

for å bli i yrket, forklarer Gulbrandsen.

På landsbasis utdannes det nok barnehagelærere til ikke bare den nye pedagognormen på 43 prosent, men en dekning på 50 prosent. Unntaket er i Oslo, Akershus og Rogaland som først vil ha nok barnehagelærere i 2020. Økt anerkjennelse er en annen grunn til at de blir.

FORVIST TIL ET ROM I KJELLEREN

Erfaringene til de fire ansatte i Bøleråsen barnehage stemmer godt overens med forskningen. Da styrer Kristin tok utdanning i 1978 var barnehagelærerutdanningen vist til i et rom i kjelleren.

– Det er også blitt en større anerkjennelse for verdien av jobben vi gjør i samfunnet, og for hva vennskap og relasjoner betyr for barna, sier styreren.

DERFOR BLIR BARNEHAGE- LÆRERNE I JOBBEN

1. Økt anerkjennelse av barnehagens kompetanse: Synet på barnehagen har endret seg fra nødvendig barnepass til en betydningsfull pedagogisk virksomhet.
2. Andre muligheter stenges: Etter 2000 ble førskolelærernes mulighet til å undervise i de første klassene i grunnskolen fjernet. I 2012 var 16 prosent av dem som jobbet i skolen førskolelærere, mot 25 prosent i år 2000.
3. Høyere lønn: I 2006 var årslønnen 316.000 i snitt, mot 423.800 kroner i 2017. En lærer uten ansiennitet har årslønn på 382.700 kroner og en lektor på 491.400 kroner.
4. Økt rekruttering til utdanningen fra arbeidsplassen: Nesten en tredjedel av studentene kombinerer utdanning med jobb i barnehagen, og har en tilknytning til arbeidslivet.
5. Endret sosial rekruttering: Tidligere ble barnehagelærere rekruttert fra middelklassen og familier med høy utdanning. I dag er stadig flere av studentene fra familier med lav, eller ingen utdanning.
6. Barnehagen har blitt en integrert del av utdanningsløpet.

Kilde: Forsker Lars Gulbrandsen og artikkelen Barnehagelærere – fra mangel til overskudd (2018).

ANTALL DISPENSASJONER

Her er oversikten over antallet pedagogiske ledere og styrere på dispensasjon de siste årene. Det vil si som ikke har formell utdanning som barnehagelærer.

- 2017: 1266 pedagogiske ledere og 35 styrere
- 2015: 1631 pedagogiske ledere og 41 styrere
- 2012: 3270 pedagogiske ledere og 97 styrere

Kilde: SSB

“

FOR TI ÅR SIDEN LÅ
BARNEHAGELÆRERNE
PÅ BUNNEN PÅ SSB
SIN OVERSIKT OVER
LIVSINNTEKT, NÅ
LIGGER DE PÅ SAMME
NIVÅ SOM ANDRE I
UTDANNINGSSEKTOREN.

⬆ Økt anerkjennelse er en grunn til at barnehagelærerne blir i yrket, sier forsker Lars Gulbrandsen. – Vi skal ikke mange år tilbake før ingen hadde reagert på et utspill der Sylvi Listhaug sier Stortinget er akkurat som en barnehage. I år skapte det sterke, negative reaksjoner både i og utenfor fagmiljøet, forklarer forskeren.

⬆ Pedagogisk leder Kjersti Holt (48) (f.v.), styrer Kirsten Loland (62) og de pedagogiske lederne Hilde Yttereng (54) og Sidsel Ones Verhaaf (61) sier et godt arbeidsmiljø med latter og humor, faglige påfyll og felles verdisyn på barn kan forklare hvorfor de alle har jobbet mer enn 25 år i Bøleråsen barnehage i Ski.

– Lekens betydningen for barns utvikling er også mer anerkjent enn før, sier Kjersti Holt.

FÅR IKKE JOBBE I SKOLEN

To andre forklaringer på at stadig flere barnehagelærere blir i barnehagen er høyere lønn, og at de har mistet muligheten til å undervise i grunnskolen. En barnehagelærer tjener nå i snitt 423.800 kroner i året mot 316.000 i 2006.

– For ti år siden lå barnehagelærerne på bunnen på SSB sin oversikt over livsinntekt, nå ligger de på samme nivå som andre i utdanningssektoren, sier Gulbrandsen. Den store barnehageutbyggingen har også gjort det lett å få jobb. For å få flere til å bli i jobben også i fremtiden mener forskeren lønnsutviklingen ikke bør henge igjen, videreutdanning bør gi høyere lønn, og det bør åpnes for barnehagelærere i de første trinnene i grunnskolen igjen.

– Vi trenger ikke gi oss med en pedagognorm på 50 prosent, sier Gul-

brandsen. Han ser heller ingen grunn til at barnehagelærere skal ha kortere utdanning enn grunnskolelærere.

STRESS OG MANGEL PÅ FOLK

Fremdeles slutter 20 prosent av barnehagelærerne i jobben. De slutter på grunn av stress, liten tid til barna, økte krav til dokumentasjon og mangel på folk. Det viser studien førstelektor Magritt Lundestad ved Oslo Met tidligere har gjort blant erfarne pedagogiske ledere, publisert i boken *Barnehagen som arbeidsplass – å vare som pedagog og leder* (2012).

– De blir ikke lei av barna, men synes de har for liten planleggingstid, ønsker flere faglige utfordringer og flere pedagoger, sier Lundestad. Flere får hørselsskader, eller andre helseproblemer.

– Flere savner mer samvær med barna, og å kunne være deltakende i leken over tid, sier Lundestad.

Noen har rett og slett valgt feil yrke, mens andre blir barnehagerådgivere og spesialpedagoger.

Aktuell faglitteratur

UNIVERSITETSFORLAGET

Nina Scott Frisch, Mari-Ann Letnes og Jørgen Moe (red.)

Boka om kunst og håndverk i barnehagen

I denne grunnboka finner du relevant fagdidaktikk og inspirasjon innenfor kunst og formkultur, materialer, redskaper, teknikker, farge, form og komposisjon.

Kr 469,-

Nora Bilalovic Kulset

Din musikalske kapital

Barnehagelærere har gjennom studiene lært mye om barnas behov for, og evne til, å musisere, men lite om sine egne behov og evner. Hva vil det egentlig si å være musikalsk?

Kr 339,-

Trine Solstad

Les mer!

Utviklingen av lesekompetanse i barnehagen, 2. utgave

Hvorfor er det så viktig å lese for barn? Hva slags litteratur passer for barn, og hva er egentlig god barnelitteratur? Ny og gjennomrevidert utgave foreligger nå!

Kr 359,-

Hjørdis H.K. Bakke

Natur, miljø og teknologi i barnehagen

Boka viser hvordan barnehagen kan arbeide praktisk med natur- og realfag. I tillegg til letteste fakta om vanlige norske planter og dyr, finner du mange forslag til aktiviteter og enkle eksperimenter.

Kr 389,-

Heidi Omdal og Ragnar Thygesen (red.)

Å falle mellom to stoler

Samarbeid til barnets beste i barnehage og skole

Hva må til for å oppnå en samlet tidlig innsats for barn og unge i barnehage og skole?

Kr 359,-

Vibeke Glaser

Foreldresamarbeid

Barnehagen i et mangfoldig samfunn, 2. utgave

Å samarbeide godt med foreldre bidrar til å styrke barnets trivsel, utvikling og læring. Ny og oppdatert utgave!

Kr 379,-

📞: www.universitetsforlaget.no

@: bestilling@universitetsforlaget.no

☎: 24 14 75 00

UNIVERSITETSFORLAGET.NO

TEKST OG FOTO:
Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no

Suksess med etterutdanning

Får barnehagelærerne faglig påfyll og føler at de får brukt kompetansen sin i barnehagen er sjansene store for at de blir i jobben.

Det viser studien førstelektor Magritt Lundestad ved Oslo Met storbyuniversitetet har gjort blant erfarne pedagogiske ledere i barnehagen. Studien er publisert i boken *Barnehagen som arbeidsplass – å vare som pedagog og leder* (2013).

– Det har vært mye fokus på rekruttering til barnehagen de siste årene, men få tiltak for å beholde barnehagelærerne i barnehagen, sier Lundestad. Hun har undervist i Glød-Follo-prosjektet i Akershus, nettopp med mål å gi erfarne pedagogiske ledere faglig oppdatering.

– Faglig påfyll bidrar til ny glød og interesse, forteller Magritt Lundestad. Det kan være å ta videreutdanning i musikk eller uteliv. Det betyr mye for barnehagelærerne å få brukt sin faglige kompetanse i en hverdag med høyt sykefravær og knapp bemanning, ifølge Lundestad. Hun har dybdeintervjuet pedagogiske ledere med mer enn åtte års erfaring, for å finne ut hva som skal til for å bli i yrket.

FÅR BRUKE FAGSPRÅKET

Ansatte som opplever at kunnskapen dere blir verdsatt og kan bruke den på flere avdelinger vil også bli i jobben.

– Får en barnehagelærer med videreutdanning i fortellerkunst lov å fortelle folkeeventyr i 1 time til alle 5-åringen, da er livet som pedagog godt, forteller Lundestad. Det betyr også mye for barnehagelærerne å få bruke fagspråket.

PROFIL DE LIKER

Barnehagepedagoger som finner en barnehage med en profil som samsvarer med egen kunnskap, som musikk eller natur, blir også lengre i jobben, ifølge undersøkelsen.

– Ikke alle pedagogiske ledere vil bli styrer. De savner flere faglige utviklingsmuligheter i pedagogrollen, sier forskeren. Lønn har også en betydning, men er ikke viktigst.

LITE Å TILBY ERFARNE ANSATTE

– De fleste kommuner jobber med å veilede de nyutdannede barnehagelærerne, men ikke de som har jobbet lenge, sier barnehagerådgiver Marianne Aasum Neskvern i Ski kommune. Hun er en av prosjektlederne i Glød-prosjektet i Follo, som har som mål å gjøre noe med nettopp det. De seks kommunene i Follo har i samarbeid med Oslo Met hatt ni faglige samlinger over to år for pedagogiske ledere som

GLØD

- Et nettverk for å beholde og videreutvikle kompetansen til de ansatte i barnehagen, heve statusen til yrket og øke rekrutteringen av barnehagelærere.
- Startet som et prosjekt i 2011 og ble videreført som en del av strategien «Kompetanse for fremtidens barnehage, strategi for kompetanse og rekruttering 2014–2020».
- Samarbeid mellom flere kommuner.
- Får penger fra fylkesmannen ut 2018. Usikkert om Glødnettverket videreføres.

Kilder: fylkesmannen.no og barnehagerådgiver Marianne Aasum Neskvern i Ski kommune.

har vært mer en åtte år i jobben. Pengene har de fått via fylkesmannen.

– Vi ønsket å gi de erfarne pedagogiske lederne faglig påfyll, fordi vi så vi hadde lite å tilby dem, forteller Neskvern.

Barnehagerådgiver Liv Engelund i Vestby sier kommunen er med fordi de mener det er viktig å satse på barnehagelærere som har vært lenge i jobben, for å beholde dem.

– De er veldig motivert for fagseminarene, og det er viktig for dem å komme tilbake på jobb med fersk kunnskap, sier Engelund.

FAGET EN FERSKVARE

102 pedagogiske ledere i Follo har vært med på Glød-prosjektet. En av dem er Lisbeth Berntsen i Støttumveien barnehage i Vestby.

– Det er fint å få faglig påfyll og å dele erfaringer, som plantid og konkrete saker, sier Berntsen.

– Faget vårt er en ferskvare. Det har skjedd mye siden jeg begynte å jobbe i 1999, og det kan være vanskelig å få tid til faglig oppdatering i plantiden. Derfor er det flott med slike fagkurs, sier Berntsen.

FÆRRE SLUTTER

Barnehagerådgiver Marianne Aasum Neskvern i Ski kommune forteller at færre slutter i jobben som barnehagelærer enn tidligere. For tre år siden lyste de ut 27 stillinger som barnehagelærer, mot bare 7 hittil i år. Kommunen har heller ingen ansatte på dispensasjon, altså at andre ansatte uten barnehagerutdanning får jobbe som pedagogisk leder. Også i Vestby kommune ser de at flere blir.

– Nå har vi plutselig pedagogiske ledere som går av med pensjon, sier barnehagerådgiver Liv Engelund.

⬆ For å få flere til å bli i jobben har barnehagelærere i Follo fått tilbud om ni fagkurs på to år.
– Motiverende og nyttig, sier pedagogisk leder Lisbeth Berntsen i Støttumveien barnehage (f.v.). Her sammen med dem som har ledet prosjektet: førstelektor Magritt Lundestad ved Oslo Met, barnehagerådgiver Marianne Aasum Neskvern i Ski kommune og barnehagerådgiver Liv Engelund i Vestby kommune (t.h.).

GRUNNER TIL AT BARNEHAGELÆRERNE BLIR I JOBGEN:

1. Faglig påfyll; som videreutdanning i et tema.
2. Kunnskapen blir verdsatt og får brukt den på egen og andres avdelinger.
3. Får brukt fagspråket på jobb, og har styrer som er opptatt av faglig utvikling.
4. Profil de liker, for eksempel musikk eller natur.
5. Nok bemanning til å kunne arbeide med faget slik de ønsker.
6. Lønn som verdsetter yrket.
7. Gode fysiske arbeidsforhold og fysisk utfoldelse.
8. De lar være å ta med seg jobben hjem og sørger for hvile og stillhet utenom jobben.
9. Barna gir dem størst motivasjon: «Det er jo ingen andre yrker der det kommer en fanklubb om morgenen.»

Kilde: Førstelektor Magritt Lundestad ved Oslo Met

Thomas Brøndbo sa opp jobben som barnehagelærer for å leve ut drømmen om å bli artist på heltid. Skulle musikkarièren en dag ta slutt, vil han gjerne tilbake til barnehagen hvor han trivdes så godt.

TEKST OG FOTO:
Frode Thingstad
Frilansjournalist, Trondheim
frodehi@online.no

Sa opp jobben for å LEVE UT ARTISTDRØMMEN

☺ – Nå er det 12 år siden jeg sluttet som barnehagelærer, og jeg tenker ofte tilbake på den fine tiden jeg hadde som pedagogisk leder i Granåsen barnehage i Namsos, forteller Thomas. Allerede som 16-åring visste han at han ville jobbe i barnehage.

Thomas skjønte tidlig at han ville jobbe i barnehage når han ble stor. Interessen for yrket startet da hans mer kjente storebror, Bjarne Brøndbo (53), spurte Thomas om han ville sitte barnevakt. Den profilerte vokalist i D.D.E. fikk barn tidlig, og da var lillebror Thomas god å ha.

– Jeg likte rollen som «barnepike», og det var nok de flotte stundene jeg fikk være sammen med de tre guttene som tente gnisten i meg. Jeg syntes det var artig å ligge på gulvet og leke med barna. Og ikke minst lytte til alt de fortalte. Jeg var 16 år da jeg bestemte meg for at jeg ville jobbe i barnehage, forteller Thomas Brøndbo (44).

Høsten 1997 flyttet han til Trondheim og startet ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning, og etter tre år var han utdannet førskolelærer, som det het da. Thomas fant seg godt til rette og gikk ut med gode karakterer. Han fikk jobb som pedagogisk leder i Granåsen barnehage hjemme i Namsos og var leder på avdelingen for de største barna.

SANG SAMMEN MED BARN

Han fikk faglig påfyll og lærte stadig noe nytt da han deltok på kurs- og fagdager, og lærte tidlig å ta ansvar og legge planer for avdelingen han hadde ansvaret for.

– Min spesialkompetanse må være at jeg er glad i barn. Jeg liker å holde på med unger, ligge på gulvet og leke og dulle med dem. Ha barn sittende på fanget. Snakke med dem og høre hva de har på hjertet. Og gi omsorg og et klapp på skulderen når det trengs. Kos og skryt. Rett og

slett en empatisk og god omsorgsperson som bryr seg. Det føler jeg er mine kvaliteter som barnehagelærer, sier Thomas.

– Fikk du brukt musikken i jobben din?

– Jeg var så heldig at barnehagen hvor jeg jobbet kjøpte et piano da jeg ble ansatt. Dette brukte jeg flittig under musikk- og sangstundene våre. Jeg sang mye sammen med barna. Sang og musikk ble en svært populær aktivitet i barnehagen – både som hygge, kos og dans.

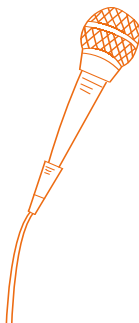
VILLE LEVE UT DRØMMEN

– Jeg stortrivdes i jobben, men jeg hadde også et mål med musikken jeg holdt på med. En drøm om å bli musiker og popstjerne på heltid, forteller Thomas. Derfor søkte han og fikk innvilget ett års permisjon i 2006.

– Da jeg så at jeg i likhet med brødrene mine kunne leve av musikken, sa jeg opp jobben som barnehagelærer. Jeg sluttet for å leve ut den store drømmen om å bli musiker på heltid, minnes musikeren.

“

JEG SANG MYE SAMMEN MED BARN.
SANG OG MUSIKK BLE EN SVÆRT
POPULÆR AKTIVITET I BARNEHAGEN
– BÅDE SOM HYGGE, KOS OG DANS.

DET ER IKKE ALLE FORUNT Å HA EN JOBB MAN VIRKELIG TRIVES I. DET HAR JEG I DAG – OG DET HADDE JEG OGSÅ I BARNEHAGEN.

– Kommer dagen da jeg ikke lenger klarer å leve av musikken, vil jeg mer enn gjerne tilbake til jobben som barnehagelærer. Det er ikke alle forunt å ha en jobb man virkelig trives i. Det har jeg i dag – og det hadde jeg også i barnehagen. Den flotte tiden sammen med barna og kollegene i Granåsen barnehage, glemmer jeg aldri. Og jeg kommer gjerne tilbake. Det har jeg alltid sagt!

SAVNET MANNLIGE KOLLEGER

Thomas var eneste hane i kurven og hadde kun kvinnelige kolleger. Han sier han savnet en mannlig kollega som han også kunne ta «man-nepraten» med. Og betyr at han slettes ikke har noe mot damer, men sier han gjerne ville hatt flere menn å støtte seg til. Et savn han tror mannlige kolleger føler også i dag. For andelen menn som jobber i barnehage, er fortsatt ikke der den bør ligge.

– Hva skal til for å få flere menn i yrket?

– Det er kanskje ikke så kult å være barnehagelærer, og det er heller ikke det best betalte yrket. Så går man etter det, har man ikke noe der å gjøre. Jeg mener det må brenne en flamme i deg – nærmest et kall – i likhet med dem som ønsker å bli sykepleiere. En må kjenne gløden det er for å jobbe i barnehage. Slik jeg gjorde da jeg bestemte meg som sekstenåring.

– Gikk du selv i barnehage?

– Nei, jeg var så heldig å ha en hjemmeverende mamma, som tok godt vare på oss. Det var min barnehage. Der var det ikke mange rammeplaner, men du verden hvor godt vi hadde det med masse kjærighet og omsorg. Men begge døtrene mine gikk i barnehage. Jeg savner foreldrekveldene og de hyggelige juleavslutningene i barnehagen, minnes Thomas.

1. Thomas Brøndbo sa opp jobben som førskolelærer og fulgte drømmen om å bli artist på heltid. Nå er han en ettertraktet entertainer som turnerer over hele landet. Her fra en av hans konserter på Antikvariatet i Trondheim. 2. – Det faglige innholdet er selvfølgelig viktig, men jeg mener det er minst like viktig at vi lærer barna tidlig hva som er rett og galt, vanlig folkeskikk som å vente på tur, sier den tidligere barnehagelæreren, mens han nyter stillheten på idylliske Bakklandet i Trondheim.

– Gi barna kompliment-
er som ikke er basert på
sammenligning, oppfor-
drer foredragsholder og
tidligere håndballspiller
Anja Hammerseng-Edin.

DENNE SETNINGEN BØR DU LÆRE Å SI TIL BARNA

Det var en setning Anja Hammerseng-Edin gjerne skulle hørt da hun var barn: «Du passer inn». Den håper hun alle barnehagefolk lærer seg.

TEKST OG FOTO:
Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no

nja Hammerseng-Edin opplevde selv som barn at hun verken passet inn blant guttene, eller jentene i

Porsgrunn. Hun fikk høre av de voksne at «det blir bedre» og det finnes andre «guttejenter».

– Jeg ville ikke høre at det ble bedre, jeg ville ha det bra her og nå. Og innerst inne ville jeg bare bli elsket. Det er frykten for å bli avvist av flokken vår som er en av de mest reelle fryktene for oss, fordi evolusjonsmessig forbinder hjernen vår det å bli avvist fra flokken som en fare for å dø. Dette gjelder ikke bare min historie. Behovet for å være bra nok til å passe inn gjelder også de små dere jobber med. Derfor er det en setning jeg vil at dere skal lære i si til alle barn, og det er: «Du passer inn», sier Anja Hammerseng-Edin. Hun har spilt håndball for Larvik og landslaget

og holder nå foredrag om mental styrke – til blant annet 1000 barnehagefolk på konferansen Barnehage 2018.

UNDER NORMALEN

– Vi lærer barn hva som er normalt og å sammenligne seg med andre helt fra barnehagealder. Hva skjer med deg hvis du får høre at du er under normalen? Gi barna komplimenter som ikke er basert på sammenligning, oppfordrer Hammerseng-Edin, som er utdannet lærer. Hun sier vi kan utvikle nye tankemønstre i hjernen hele tiden, og viser til de to tankesettene; lærende og dømmende, som de amerikanske professorene Carol Dweck (psykologi) og Marilee Adams (ledelse), har presentert i nyere tid.

– Når barna blir presentert for hvordan hjernen fungerer og at de blir bedre på det de trener på vil de håndtere nederlag bedre, sier Hammerseng-Edin. I et dømmende

tankesett skylder vi ofte på omstendighetene, andre eller oss selv.

– I et lærende tankesett er vi opptatt av hva som skal til for å endre situasjonen og hvem som kan hjelpe deg. Det gir mot, håp og handlekraft, sier Hammerseng-Edin.

FØLELSENE STYRER ATFERDEN

Å se barnet innenfra og møte følelsene deres hjelper oss til å gi best mulig omsorg for barnet, ifølge psykologspesialistene Guro Øiestad og Ida Brandtzæg, som snakket om tilknytningsmodellen «Circle of security» på konferansen. De sier også at vi mennesker er flokkdyr, og lever i trygghets-sirkler hele tiden.

– Bak et kraftig sinne ligger det trolig et behov for å bli forstått innenfra, sier psykologspesialist Guro Øiestad ved Universitetet i Oslo. Hvis et barn ikke får hjelp med vanskelige følelser over tid, setter det seg i kroppen.

– Viser du barna at du forstår følelsene, lærer barnet selvregulering, stressregulering og at de kan be om hjelp. Det styrker det psykologiske immunforsvaret, og de tåler mer seiere i livet, sier tilknytningspsykolog Ida Brandtzæg.

① – Viser du barna at du forstår følelsene deres lærer barnet selvregulering, stressregulering og at de kan be om hjelp. Det viktigste er at de voksne er større, sterkere, klokere og god. Du skal ikke gi etter, men være fast og god, sier psykologspesialistene Ida Brandtzæg (t.v.) og Guro Øiestad.

Tips oss om ny forskning og nyheter på forstesteg@udf.no

TEKST:
Line Fredheim Storvik

FOTO:
Fotolia.com

RISIKOLEK BRA FOR BARN

Barn som har overbeskyttende foreldre risikerer å få flere psykiske plager som voksne. Blir vi ikke utfordret som barn kan vi bli klønete, overfølsomme og redde seiere i livet, ifølge professor Leif Edwald Ottesen Kennair ved Institutt for psykologi ved NTNU. De mest aktive barna takler større risiko bedre. Barn som får utfordringer lærer hva som er farlig. Naturen er den beste lekeplassen. Han har publisert en artikkel om risikofylt lek sammen med professor Ellen Beate H. Sandseter ved DMMH i boka «Pseudoscience – The Conspiracy Against Science». (forskning.no)

England slår Norge

Mens England har økt kvaliteten for de minste i barnehagen de siste fem årene, er Norge på den nederste delen av skalaen, viser ny studie fra OsloMet. Forsker Ellen Os tror årsaken er at engelske barnehager har brukt kvalitets-skalaen ITES-S aktivt i opplæringen av de ansatte. Norske barnehager kommer dårligst ut på omsorg, aktiviteter, rom og møbler, men er bedre på samspill, struktur, snakke og lytte. (hioa.no)

4

milliarder kroner i fortjeneste hadde private barnehager i 2016. Det er en 16-dobling fra 2007 kroner, viser en rapport BDO har gjort for Kunnskapsdepartementet. Nå varsler regjeringen en endring av regelverket. (kommunal-rapport.no)

ULIKE OG UNIKE FAMILIER

Barnevernspedagog og artist Silje Hrafa Tjersland er gift med Marit og mamma til Simon. Da sønnen startet i barnehagen, savnet hun materiell for barn om familiemangfoldet: Skilte, aleneforeldre og foreldre av samme kjønn. Mange spurte henne om hvordan de skulle forholde seg til at Simon hadde to mammaer. Hun lagde prosjektet «Familier – ulike og unike», som består av tre bildebøker, et lekehus og en cd. (GAN Aschehoug.no)

Språksvake småbarn leker mindre med andre

De 10 prosent mest språksvake barna er mindre med på lek og aktiviteter i barnehagen, viser doktorgraden til Elisabeth Brekke Stangeland ved Universitetet i Stavanger. – Barna kan få problemer med å komme inn i leken og bli værende i leken, sier forskeren.

Barnehageansatte vurderte barnas verbale språkbruk i tre måneder fra de var 2,5 år gamle, og vurderte hvor mye barna var med i lek og språkaktiviteter. Jentene skårer høyere på språkferdighetene enn guttene. (*forskning.no*)

33.000

barn fikk redusert foreldrebetaling på grunn av lav inntekt i 2016. Det er en økning på 8000 barn fra året før. Ordningen gjelder familier som tjener mindre enn 533.500 kroner året. (*samfunnsforskning.no*)

FLERE VIL BLI BARNEHAGELÆRER

4251 personer hadde barnehagelærerstudiet på førstevalg i årets opptak til høyere utdanning. Det er en økning på 18 prosent fra året før. 19,5 prosent av søkerne er menn. (*pedagogstudentene.no*)

«BARN FUNGERER SOM FORSKERE,
IKKE SOM ELEVER.»

JESPER JUUL
Dansk familieterapeut

Bildebøker gir barna bedre ordforråd

Minoritetsspråklige barnehagebarn som har mange bildebøker hjemme, har et bedre ordforråd enn de som har få bøker, viser forskning fra Universitetet i Oslo. Utviklingen av barnas dypere forståelse av ordene gikk også raskere. 191 enspråklige norske barn er sammenlignet med 66 barn med norsk som annetspråk. De minoritetsspråklige barnas ordforråd hadde ingen sammenheng med mors utdanning. (*forskning.no*)

Velfungerende barnehager med faglig sterke ansatte som har gode argumenter slipper ofte krav som andre barnehager pålegges. Dette kan føre til forskjellsbehandling, mener førsteamanuensis Mari Pettersvold (f.v.) ved Høgskolen i Sørøst-Norge og professor Solveig Østrem ved Oslo Met.

Forskere frykter A- og B-lag i barnehagen

Barnehagelærere som argumenterer mot og sier nei til programmer og pålegg blir lyttet til. Men det får ikke konsekvenser for dem som er tause, viser forskning.

TEKST OG FOTO:
Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no

Velfungerende barnehager med faglig sterke ansatte som har gode argumenter slipper ofte krav som andre barnehager pålegges. Dette kan føre til forskjellsbehandling og utvikle A-lag og B-lag i norske barnehager, mener forskerne Solveig Østrem og Mari Pettersvold. De har gjort en studie blant 15 barnehagelærere som sier nei til krav som strider med det de mener er faglig og etisk forsvarlig. Studien er publisert i boka *Profesjonell uro – barnehagelærernes ansvar, integritet og motstand*.

FINNES ROM FOR KRITIKK

– Da vi kom med vår kritikk av pedagogiske programmer og kartlegging i boka *Mestrer, mestrer ikke* i 2012 var det kontroversielt. Det er det ikke lenger, sier førsteamanuensis i sosiologi Mari Pettersvold ved Universitetet i Sørøst-Norge. Barnehagelærerne i studien sier nei til blant annet å bruke sinnemestringsprogrammet ART, språkkartleggingsverktøy som Tras og prosedyrer de mener bare er til for systemets skyld og ikke til barnas beste, og ofte for at barnehageeier skal ha ryggen fri.

– Rommet til å si nei finnes, og handlingsrommet er større enn vi tror, påpeker Pettersvold, som mener motstand også handler om ytringsfrihet.

– Noe er i ferd med å skje. Stadig flere ytrer seg kritisk mot det de mener er i strid med samfunnsmandatet og rammeplanen, sier Pettersvold.

Studien viser at noen barnehagelærere som sa ifra ble skjelt ut og truet med oppsigelse og tjenestepåtale. Andre opplevde at de ble problemet, og ikke det de hadde vært kritisk mot. Flere ble likevel lyttet til og slapp å gjennomføre programmer, men uten at andre barnehager i kommunen fikk slippe.

ENKLERE Å STÅ SAMMEN

– De fleste sa det var ille å stå i det, men at det var verdt det, sier professor i pedagogikk Solveig Østrem ved Oslo Met. Studien viser at det er enklere når en hel personalgruppe eller barnehage står sammen, og når de ansatte har gjennomtenkte og faglige argumenter. Professoren synes det er bra at ansatte blir lyttet til, men er skeptisk til at faglige argumenter ikke får større konsekvenser enn i barnehagen som sier ifra.

– Vi kan få A-lag med pedagoger som slipper programmer og standardiserte skjemaer fordi de argumenterer bra, og B-lag med dem som ikke tør å si ifra, sier Østrem. Hun mener motstand er viktig.

– Vi har et alvorlig oppdrag, som er å ta vare på barns lek, omsorg og utvikling. Hvis vi ikke beskytter barna, hvem skal da gjøre det? Gjennom motstand blir vi klokere, mener Østrem. Hun oppfordrer til mer av det hun kaller produktiv uro; som å stille spørsmål som hva vil vi, og hvor skal vi?

– Hvis ti barnehagelærere sier nei, går det ikke an å si opp alle. Gode, faglige argumenter trumfer ofte lite gjennomtenkte argumenter. Vi tror at motstand som begrunnes i etiske verdier kan snu en hel trend, hvis profesjonene tar ansvar og ytrer seg. Den åpne kritikken er viktig, mener Østrem og viser til en av barnehagelærerne i studien som sa: «Jeg er ingen rebell. Jeg har jobbet i barnehagen siden 70-tallet, og når skjer det noe jeg ikke kan være med på».

LÆRE Å ARGUMENTERE

Høyskolelektor Vigdis Foss ved Høgskolen på Vestlandet mener boken er interessant og viktig fordi alle de 15 fortellingene fra barnehagelærerne er satt i en større sammenheng som vi kan lære noe av. Den sier noe om hvordan barnehagelærerne kan skaffe argumenter for det de sier nei til.

– Boka handler også om mot, sa Foss på boklanseringen. Hun er også redaktør i tidsskriftet Barnehagefolk.

HOPPINDRESSEN

-for voksne som er med på leken!

“Jeg er kjempefornøyd!
Den er fin, lett å hoppe ned i, den er lett i vekt, passelig varm og hittil har jeg ikke blitt våt, selv om det ofte regner sidelengs her på Sunnmøre”

- Linda, Åse barnehage

www.hoppin.no

PBL Mentor
Kidplan

Samarbeid med foreldrene på nett

Gi foreldrene all informasjon på ett sted. PBL Mentor Kidplan gjør det enkelt å registrere alt som skjer i barnehagen og holde foreldrene oppdatert.

Les mer og prøv gratis i 30 dager!
pblmentor.no/kidplan

✓ Kommunikasjon ✓ Barnelogg ✓ Foreldre-app ✓ Egen nettside

Flere barn får diagnoser når ansatte blir færre

TEKST:

Miriam Lykke Schultz
frilansjournalist Danmark
ms@stickelberg.dk

Antallet danske barn som får diagnoser har økt med 43 prosent på seks år. Flere barn får diagnoser når antallet voksne per barn blir færre, viser ny forskning.

i bør se på antallet pedagoger, før vi ser på barnet, mener forskere.

Hvis Emil ikke hører etter, får raseriutbrudd og forstyrrer med uønsket atferd, får han da ekstra oppmerksomhet av barnehagelærerne og pedagogene, eller diagnoser som ADHD eller autisme for å forklare den utagerende atferden? Det har svenske og danske forskere undersøkt, og resultatet viser at antall voksne per barn spiller en sentral rolle i forhold til om barnet får en diagnose, eller ei som forklaring på sin utagerende oppførsel.

DIAGNOSE GIR EKSTRA RESSURSER

– Om barn med forstyrrende atferd blir sett på som et diagnosebarn eller ei, er avhengig av antallet voksne i

⊕ Forsker Bjørg Kjær mener det er absurd at vi tilbyr barn med atferdsvansker diagnoser i stedet for å se på hva som i omgivelsene bidrar til å gi barna problemer.
Illustrasjonsfoto: ThinkstockPhoto

institusjonen og deres kvalifikasjoner, sier Bjørg Kjær, som er forsker i pedagogisk antropologi ved Danmarks institutt for Pædagogik og Uddannelse (DPU) ved Aarhus Universitet. Hun kom nylig med rapporten *Velfærdsstatens forældre: Pædagoger som forældreguider*, som er tilknyttet Center for Daginstitutionsforskning og er et samarbeid mellom DPU og Roskilde Universitet i Danmark (RUC).

I stedet for å møte Emils atferd og hjelpe han med å tilpasse seg, vil en presset personalgruppe sende han til utredning i håp om en diagnose og dermed støttetimer, i følge forskeren.

– Hvis vi forestiller oss at vi kan flytte samme barn rundt i alle landets daginstitusjoner, som barnehager og skoler, så ville det være stor forskjell på om det ville være nødvendig med en diagnose eller ei. Antallet barn per voksen spiller en avgjørende rolle, sier Bjørg Kjær. Hun understreker at også personalets profesjonelle selvbilde, erfaringer, kompetanse og evne til å jobbe med inkludering vil ha betydning for om barnet får en diagnose.

KONSTRUERTE DIAGNOSER

Niels Egelund, som er professor i spesialpedagogikk ved DPU, Aarhus Universitet, har offentliggjort en forskningsrapport som viser at sjansene for å få ekstra ressurser stiger betydelig hvis barnet får en diagnose. Selv forskere som har undersøkt skolebarn, er ikke i tvil om at det samme gjelder barnehagebarn.

– Har barnet en diagnose, kommer pengene, sier Egelund.

Når en diagnose er den letteste veien til flere ressurser er det, ifølge Egelund, fare for at lærere og barnehagelærere bevisst ser etter dem.

– Det er nærliggende å spørre om noen av diagnosene i virkeligheten er konstruerte. Det er klart at en personalgruppe gjerne vil ha en diagnose, fordi en ekstra voksenperson vil bety mye. Det er et problem, fordi barna får et stempel som følger dem resten av livet, mener Egelund. Den danske forskningen støttes av pedagogikkforsker Ylva Odenbring ved Göteborg Universitet. Hun har fulgt og intervjuet pedagoger og lærere i svenske skoler.

⬆ – Om barn med forstyrrende atferd blir sett på som et diagnosebarn eller ei, er avhengig av antallet voksne i institusjonen og deres kvalifikasjoner, sier forsker og antropolog Bjørg Kjær ved Aarhus Universitet.

– Diagnoser sees på som en mulighet for å få ekstra ressurser, sier forskeren. Hun understreker at det gjelder i tilfellene der ansatte har stor tillit til diagnoser.

ADVARER MOT UKRITISK BRUK

– I løpet av de ti siste årene har det vært økonomiske nedskjæringer som vi nå ser store konsekvenser av i Danmark, som kutt i antallet voksne per barn i barnehager og vuggestuer, mener Bjørg Kjær. Forskning i utviklingspsykologi viser at jo mindre voksenkontakt barna har, jo mer urolig og forstyrrende atferd utvikler de. Noen institusjoner er oppmerksomme på at miljøet rundt barnet kan forklare hvorfor barnet er urolig.

– Men selv når personalet snakker om manglende hender, økt stress og mer uro opplever Kjær at det sjelden blir brukt som forklaring på hvorfor barna er utagerende. Hun mener ikke at pedagogene bevisst spekulerer i å gi

“

**FORSKNING I UTVIKLINGSPSYKOLOGI
VISER AT JO MINDRE VOKSENKONTAKT
BARNA HAR, JO MER UROLIG OG
FORSTYRRENDE ATFERD UTVIKLER DE.**

barn en diagnose for å få ekstra støtte, men hun advarer mot ukritisk bruk av diagnoser.

SE PÅ OMGIVELSENE

– Vi risikerer å overdiagnostisere når vi vender blikket vekk fra miljøets betydning. Det er absurd at vi tilbyr barn med atferdsvansker diagnoser i stedet for å utfordre omgivelsene, som bidrar til å gi barna problemer. Barn skal ikke gjøres til gisler i kampen om en bedre pedagognorm, sier Kjær og fortsetter:

– Pedagogene bør kjempe en egen kamp for et godt utviklingsmiljø for alle barn både før og etter en diagnose, ved å insistere på at det er nødvendig med nok ansatte og en tydelig pedagognorm.

⬆ Professor i spesialpedagogikk, Niels Egelund, ved DPU, Aarhus Universitet, forteller at sjansene for å få ekstra ressurser stiger betydelig hvis barnet får en diagnose.

⬆ – Diagnoser sees på som en mulighet for å få ekstra ressurser, sier pedagogikkforsker Ylva Odenbring ved Göteborg Universitet.

Østlandsk lærerstevne
2. og 3. november

2 dager
178 kurs
50 utstillere
300 kr

Kurs- og utstilleroversikt og påmelding:
www.ostlandsklarerstevne.no

**FØRSTE
STEG**

Bli med og følg oss du også!

Foto: Fotolia

facebook.com/forstesteg

TEKST:**Hege Kaspersen**

Utdannet førskolelærer og har jobbet i barnehage flere år som både pedagogisk leder og styrer. Jobber nå som konsulent for småbarnsforeldre og foredragsholder i Barnevakten.no, mens hun studerer master i pedagogikk.
hege@barnevakten.no

BARNA BØR BLI DIGITAL DANNET ALLEREDE I BARNEHAGEN

Digital danning er mer enn å dele et nettbrett i barnehagen. Det kan være å kombinere det digitale med andre aktiviteter, som å spille inn egen musikk og høre på det etterpå.

D

igital danning er et spennende ord, som mange forbinder med digital kompetanse. Når vi ser på ordet danning, er det mer enn å være høflig. Men forholder vi oss til digital danning i barnehagen? Vi skal jobbe med digital kompetanse i barnehagen. Så hva med den digitale dannelsen? Jeg vil påstå at digital danning er noe annet enn kun kompetanse. I Rammeplanen står det at ansatte i barnehagen skal hjelpe barna til å få en begynnende etisk forståelse i forhold til digitale medier. Hva legger vi i det? At vi må dele iPaden?

SKEPTISK I STARTEN

For noen år siden var jeg skeptisk til digitale medier i barnehagen. Jeg syns det var nok med et digitalt kamera. Siden den gang har familier og samfunn blitt enda mer digitale. De fleste barn har tilgang på skjerm, ifølge Medietilsynet. I 2014 startet jeg å arbeide for den ideelle organisasjonen Barnevakten, som jobber for at barn og unge skal kunne bruke

mediene på en trygg og bevisst måte. Man skulle tro jeg ble mer skeptisk til skjermer i barnehagen etter å ha møtt mange barn på foredrag, men det å se både gledene og utfordringene skjermer har med seg, har gjort at jeg tenker at digital danning må inn så tidlig som mulig i barnehagen.

GOD OG DÅRLIG PRAKSIS

Jeg har ulik erfaring med digital praksis i barnehagen, både god og dårlig. Det å skaffe ulike skjermer i barnehagen betyr ikke at barna blir digitalt dannet. Hvis barna lærer at skjermen kommer frem som belønning, eller kun underholdning, er det kanskje mot sin hensikt.

Digitale medier kan være en kilde til kunnskap, underholdning, fellesskap og undring. Brukes de på en god måte kan man ha glede og nytte av det. Tenk å kunne gå i skogen og faktisk finne ut av hvilket lite kryp man har funnet, eller «reise» ut i verdensrommet. Tenk å sprengre grensene for hva kunst kan være ved å tegne både digitalt og for hånd. Eller den musikkstunden i barnehagen jeg var heldig å være med på. Der vi brukte både

digitale elementer og tradisjonelle instrumenter. Musikken var noe annet enn vi hadde hørt før. Vi tok lydopptak av musikken vi lagde, så vi kunne lytte til det vi hadde komponert. En gruppe sterkt konsentrerte barn fra tre til seks år. Jeg håper det har vært med på den digitale dannelsesreisen til barna.

MER ENN Å DELE EN IPAD

Jeg tror vi skal klare å benytte oss av de digitale ressursene på en sunn måte. At barna skal få digital kompetanse, men også bli digitalt dannet, slik at de lærer seg hvordan de blir til i møte med denne «nye» verdenen. Voksne må være gode veiledere og forbilder, og hjelpe barna til å forstå denne siden av livet. For hva legger vi egentlig i digital danning? Betyr det kanskje mer enn å dele iPaden? Når vi jobber med digital kompetanse i barnehagen, har jeg et ønske om at vi også tar stilling til digital danning.

I hvert nummer inviterer vi fagfolk som jobber opp mot barnehager til å skrive om et tema de brenner for.

Er du sensitiv og toner deg inn på barnets følelser, slik at det opplever å bli forstått vil du lære barnet å forstå sine egne følelser og deretter andres, mener professor May Britt Drugli. Illustrasjonsfoto: Fotolia.com

Slik hjelper du små barn å takle følelser

20 prosent av alle barnehagebarn sliter med psykiske vansker, fordi de ikke vet hvordan de skal takle følelsene sine. Mye glede og positive opplevelser kan hjelpe dem.

Psykisk helse handler om følelser, og det er når følelsene kommer på avveie at barn får psykiske vansker og lidelser, sier professor i pedagogikk May Britt Drugli ved Regionalt

kunnskapssenter for barn og unge – Psykisk helse og barnevern (RKBU Midt – Norge). Hun snakket til 750 barnehagefolk på konferansen *Nordiske impulser* i regi av Utviklingsforum.

TEKST OG FOTO:
Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no

Foreldre, barnehageansatte og voksne rundt barnet kan hjelpe barna ved å fremme deres følelsesmessige (emosjonelle) utvikling.

TO TYPER FØLELSMESSIGE VANSKER

– Det er like høy forekomst av psykiske vansker og lidelser hos små barn som andre. Det vil si at mellom 15 og 20 prosent av små barnehagebarn vil slite så mye med negative følelser at det vil gå ut over deres hverdag, sier May Britt Drugli. Barn sliter med to typer emosjonelle vansker. *Ekster-naliserte vansker*, som betyr at barnas følelser er vendt utover og lett å se. De er trassige, sinte, urolige, irriterte, frustrerte eller sliter med oppmerksomheten.

– Det er normalt med mye sinne hos 2-åringen. Men forsøk å finne ut *hvorfor* barna har disse følelsene. Hvordan vi møter barnas følelser i barnehagen er sentralt for deres utvikling, påpeker professoren. Barn som har følelsene

SLIK FREMMER DU BARNES EMOSJONELLE UTVIKLING

- **Du er sensitiv** og toner deg inn på barnets følelser, slik at det opplever å bli forstått.
- Å gi dem **positive opplevelser**.
- **Setter ord på barnas følelser** og hjelpe dem med å regulere følelsene: Da vil negative følelser reguleres ned, og gleden bli større. Eks: Nå ser jeg at du er lei deg.
- **Snakke om følelser i hverdagen:** Barn lærer å forstå egne og andres følelser og hva som er årsaken til dem. Da lærer barnet empati. For å forstå andres følelser må barnet ha hjelp til å forstå egne.
- **Støtte barna i å regulere følelsene.** Noen trenger mye støtte, andre lite.
- **Være god rollemodell** i å takle egne følelser. Barn imiterer voksne.

Kilde: Professor i pedagogikk May Britt Drugli ved Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – Psykisk helse og barnevern (RKBU Midt – Norge)

vendt innover kan ha *internaliserte* vansker. Det betyr at de er engstelige, triste, utrygge, trekker seg unna sosial kontakt, eller viser lite glede.

– Vær obs når barn trekker seg unna i vanlige og ufarlige situasjoner. Disse barna kan lett bli usynlige i lek og samspill, sier Drugli.

GLEDE GIR STYRKE

Små barn kommuniserer nonverbalt gjennom følelser.

– De minste kan ikke fortelle med ord at de er redde, usikre, glade eller lurer på noe. Derfor er det viktig at de voksne fanger opp barnas følelser. Når barns følelser tas på alvor får barnet en gjen-sidig rolle i samspillet, sier Drugli. Som voksen, eller barnehageansatt kan du hjelpe barna med å forstå og takle følelsene ved å gi dem positive opplevelser.

– Mye glede og lykkefølelse tidlig i livet demper negative følelser og rustet barnet til å mestre seinere utfordringer, sier Drugli. Glede

⬆ – Mye glede og lykkefølelse tidlig i livet demper negative følelser og rustet barnet til å mestre seinere utfordringer, sier professor May Britt Drugli.

⬆ Barnehagelærer og foredrags-holder Lena Edlund mener de voksne må være nær de minste barna for å fange opp hvordan de kommuniserer gjennom øyekontakt, ansiktsuttrykk og fysiske bevegelser.

bidrar til at små barn vil utforske og opplever mestring, og er også viktig for velvære og trivsel. Du fremmer barns emosjonelle utvikling ved å tone deg inn på barnets følelser. Da vil barnet oppleve seg forstått. Setter du ord på barns følelser og snakker med barn om dem, vil sterke følelser bli regulert ned og gleden bli dobbelt så stor.

HJELP TIL Å FORSTÅ FØLELSER

For å forstå andres følelser må barnet, ifølge Drugli, ha hjelp til å forstå egne.

– Emosjonell kompetanse handler om at barna klarer å uttrykke en rekke følelser, forstå følelsene og hva som er årsaken til dem og å regulere følelsene. Det er forløperen til sosial kompetanse, sier Drugli. Professoren understreker at hvis barn har mye negative følelser må man undersøke hvordan de har det hjemme og i barnehagene. Psykiske vansker kan handle om en vanskelig livssituasjon hjemme, eller i barnehagen.

SNAKKER MED ØYNENE OG KROPPEN

Lena Edlund forteller at barn kommuniserer på mange måter, ifølge en undersøkelse i en svensk barnehage. Hun er barnehagelærer, forfatter og tidligere barnehagesjef i Sverige og deltok på Nordiske impulser. Barna som ikke kunne snakke kommuniserte gjennom øyekontakt, ansiktsuttrykk, gester, bilder, tegn, samspill og fysiske bevegelser.

– Vi bør lytte og være nær for å fange de minste barnas språk, sier hun.

Skuespiller Stig Henrik Hoff var glad i å synge og gikk et år i musikkbarnehage, mens hans egne døtre har gått i barnepark.

SANG HELE TIDEN

Skuespiller Stig Henrik Hoff gikk i samme musikkbarnehage som moren, og sang visstnok alltid.

TEKST OG FOTO:

Kjersti Salvesen
frilansjournalist
godkommunikasjon@gmail.com

S

den lille gutten, som *alltid* sang, stortrivdes i musikalsk barnehage.

– Solveig, barnehagelæreren,

tig Henrik Hoff husker ikke så mye fra det ene året han gikk i barnehage. Men mamma Kari Hoff bekrefter at

spilte piano mens vi sang og spilte på triangel og tamburin. Det gikk i do, re, mi, fa, sol, la, ti og «Ta den ring og la den vandre», forteller skuespiller og fembarnspappa Stig Henrik Hoff (53).

Han gikk i musikalsk barnehage fra han var tre til han var fire år gammel. Det var en åpen barnehage, og Stig Henrik og broren Ståle var der

OVERGANGEN FRA Å VÆRE HJEMME BLIR MYK OG GOD FOR BARN SOM GÅR I BARNEPARK.

sammen med moren, Kari Hoff. De tok buss fra Hamar til Hjellum, der barnehagen lå.

SAMME BARNEHAGE SOM MOREN

Familien bodde egentlig i Berlevåg på denne tiden. Der hadde Stig Henrik og søsknene en «dadda» som passet dem, mens foreldrene jobbet som lærere. Stig Henrik minnes henne i blomstrete kjole og med skaut. De pleide å bake brød sammen. Men da Stig Henriks pappa, komponisten og visekunstneren Trygve Hoff, skulle studere pedagogikk i Trondheim, flyttet moren og barna hjem til mormor og morfar. Moren hadde selv gått i musikalsk barnehage – og nå som hun var mye alene med en baby og to små gutter, bestemte hun seg for å sjekke om den gamle barnehagen fortsatt eksisterte. Det viste seg at Solveig, barnehagelæreren hun selv gikk hos, fortsatt drev og jobbet i barnehagen. Solveig spilte piano, like glitrende som moren husket fra sin barndom, og Stig Henrik og Ståle stortrivdes fra dag én.

– Det var to musikkøker per dag – og pause med matpakke og saft. Vi var i barnehagen to ganger i uken – og rundt tre timer hver dag, forteller skuespilleren.

Stig Henrik innrømmer at han ikke husker så mye fra tiden i barnehage, noe han tror henger sammen med at han fikk være et fritt barn.

SANG HØYEST

Moren kan imidlertid bekrefte at sønnen hadde et veldig flott år i barnehagen på Hamar. Stig Henrik var blant dem som sang både høyest og finest.

– Stig Henrik og Ståle sang bestandig, så musikalsk barnehage var helt perfekt for dem, forteller Kari Hoff.

Hun minnes en begravelse de var i på den tiden brødrene gikk i barnehagen på Hamar. Stig Henrik og storebroren satt på benkeraden bak moren og mormoren. Det var under en salme at moren og mormoren vekslet blikk – for de to brødrene sang av full hals med sine sopranstemmer.

– Det var så rent og så vakkert. Det er et øyeblikk jeg aldri glemmer, sier moren.

EN MYK START

Stig Henriks yngste døtre gikk først i barnepark og deretter i steinerbarnehage.

– Overgangen fra å være hjemme blir myk og god for barn som går i barnepark. Jeg spurte Lily-Maxine, som snart fyller 11, om hun husket barneparken. Hun smilte stort – for det gjorde hun. Barneparken var åpen i fire timer – og det var en liten gruppe barn som lærte å sosialisere seg innenfor trygge rammer. Samtidig fikk jentene mye tid med oss. Kvalitetstid med ungene når de er små, er døds viktig.

ULEMPE AT BARNEPARKER NEDLEGGES

Stig Henrik er opptatt av å ha en pulserende by og mener at det må legges til rette for å bo i byen med barn.

– Det at mange barneparker legges ned, er en ulempe for folk som vil bo i byen med barn. Ikke alle foreldre er keen på å sende ettåringen i barnehage – så man må ha et alternativt tilbud, sier Stig Henrik, som har gode minner fra da han leverte jentene i parken før

han dro på teateret.

– Jeg kan knapt huske at de sto ved gjerdet og så etter meg da jeg syklet av gårde. De ansatte var dedikerte, og barna var ute hele tiden.

Stig Henrik har også latt seg fascinere av steinerpedagogikken.

– De jobber med hele mennesket, ikke bare huet, påpeker han.

TIDLIG SKOLESTART

Stig Henrik begynte på skolen mens han fortsatt var i barnehagealder, fordi broren skulle starte.

– Jeg er en steinersjel og passet ikke inn i den offentlige skolen. Jeg var ikke moden for skolestart, i alle fall ikke ett år før alle de andre, minnes han.

Stig Henrik slet blant annet i engelsk. En dag han skulle fremføre noe på engelsk foran klassen, endte han imidlertid opp med stående applaus. Stig Henrik hadde riktignok ikke sagt et eneste ord på engelsk, men holdt et langt foredrag på sitt eget fantasispråk.

STIG HENRIK HOFF (53)

- Skuespiller
- **Oppvokst i:** Berlevåg og Darbu.
- **Bor i:** Oslo
- **Familie:** Gift med skuespiller og coach Sølje Bergman. Sammen har de Lily-Maxine, Rosalind og Indie-Lucia. Stig Henrik er også pappa til My og Aurora – og morfar til Alexandra.
- **Aktuell med:** Spiller Harald Hårfagre i Skjoldmøyspelet på Finnskogen. Startet nylig Kulturhospitalet, der han driver med filmproduksjon – og ønsker å hjelpe ungdom som faller utenfor.

«Kan vi få vann?» er et spørsmål du sikkert har fått mange ganger. Hvorfor ikke gjøre badet i barnehagen om til en helsestasjon med vann- og rollelek?

«KAN VI FÅ VANN?» Det er et spørsmål alle barnehageansatte har blitt stilt mer enn en gang. Barn elsker å leke med vann. Det kan se ut til at vann hjelper barna å skape og tro på fiksjon i rolleleken. Kanskje spør de fordi vann gjør at leken oppleves mer «på ekte»? Det er ikke alltid like praktisk å svare «ja» når barna spør om vann inne. Det kan føre til mer søl, enn det lekerommene tillater. Kanskje kan vi imøtekomme barna likevel – ved å legge til rette for noe rollelek med vann på badet?

Ha det på badet!

TEKST OG FOTO:**TRUDE ANETTE BRENDLAND**

Barnehagelærer, holder inspirasjonskurs, skriver artikler og bøker som fantasifantasten.no. Jobber i «Eventyrhuset lekeverksted» i samarbeid med Fantoft gård studentbarnehage, Bergen. Hun gir deg inspirerende tips i hvert nummer. trubrende@hotmail.com

HELSESTASJON er en idé til temalek på badet som garantert vil bli populært. Har dere noen glemte babydukker i en krok kan de oppdages på nytt om de settes i sammenheng med en helsestasjon der en kan bade, stelle, veie og måle dem. Vokser de som de skal? Spiser de godt, og sover de om natten? Ta dere gjerne en tur på en ekte helsestasjon for å gjøre litt bakgrunnsundersøkelser. Kanskje får dere med noen brosjyrer og tips til deres egen, lokale variant? En tur på apoteket for å hamstre plaster, bandasjer og «vaksinesprøyter» kan også være en idé. Husk også premier til barna som er innom for en helsesjekk.

I TILLEGG TIL mødre og fedre er det alltid helsepersonell som leger, jordmødre og sykepleiere å treffe på en helsestasjon. Hvite frakker og doktorsaker passer fint i sammenhengen. Her kan det være mange roller å utforske. Litt kostymer kan hjelpe barna å leve seg inn i leken.

SETT GJERNE en balje med passe varmt vann tilgjengelig. Hvis det ikke er sluk i golvet er barna fornøyde med at å få ørlite vann og masse såpeskum. Eksperimenteringen med skum og vann er for noen selve trekkplasteret på helsestasjonen.

⇨ EKSTRATIPSET ⇩ Lag en frisørsalong

EN LITEN TRILLEBAG med frisørmateriell kan trylle om badet til en pop-up salong. Hårvoks, tomme sjampoflasker og hårbørster må barna ha. Bilder av diverse hårfrisyrer kan inspirere, hårstrikker og klemmer likeså. Still stoler inntil speilet, bre håndkle over kundens skuldre og friser i vei. Hvis tilbudet blir populært er det ingenting i veien for at man kan utvide salongen til en hel spa-avdeling.

Du kan gjøre barna robuste

Å styrke barnets robusthet handler om å gi dem en indre struktur; en indre tro på at de er noe verdt og gi dem mot til å si nei og stå ved egne meninger.

Illustrasjonsfoto: Fotolia.com

TEKST OG FOTO:
Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no

Å gi barna en indre tro på at de er noe verdt er helt gjørende i dag, mener professor Per Schultz Jørgensen. Her er hans fire råd.

Karakterdannelse og robusthet er viktigere enn noensinne, fordi barn i dag får rikelig med påvirkning og trenger mot både til å stå ved egne meninger og til å si nei, mener professor og tidligere forskningsleder Per Schultz Jørgensen ved Socialforskningsinstituttet og ved Danmarks institutt for Pædagogik og Uddannelse (DPU) ved Aarhus universitet i Danmark. Han holdt foredrag om

robuste barn på fagdagen *Livsmestring* i regi av STYD kommunikasjon.

FASTE NORMER OG INVOLVERING

Karakterdannelse handler om å gjøre barna robuste slik at de kan si nei til noe og samtidig ikke faller sammen hvis de får et nei selv, ifølge professoren. Karakterdannelse handler også om å lære barna selvstendighet og å ta ansvar.

– Å styrke barnas robusthet vil si å gi dem en indre struktur, en indre tro på at de har en identitet; at de er den samme selv om alt forandrer seg, og gi barnet troen på at det er noe verdt. Den indre strukturen får barna fra den ytre sosial strukturen, påpeker Jørgensen. Han sier det er fire ting som kan styrke et barns robusthet. *Å fastholde normer og rammer* for barna, som å si at «her i huset hjelper alle til med å ta av bordet» er den første. Det andre er å *involvere barna*

og gi dem eierskap til det dere gjør. Det tredje er å *fokusere på prosessen mer enn resultatet*. Det fjerde er *nærvær*, og selv ta del i prosessen med barna og møte deres følelser.

– På denne måten oppdager barnet at det kan holde ut, får tro på seg selv, at de har ressurser og kan sette seg mål og nå det, men lærer også å takle nederlag og frustrasjon, sier Jørgensen.

HJELPE BARN Å SI NEI

Professoren mener det er viktig å gjøre dagens barn robuste.

– Vi lever i et oppbruddssamfunn, der den enkelte skal klare seg selv, men også har frihet og krav om at vi skal finne vår egen vei. Noen kan bli deprimerede, fordi de ikke finner sin vei i livet.

– Vi skal hjelpe barna både til å stå ved egne meninger og til å si nei. Det krever en indre tro på at de kan, at de har verdi, mener Jørgensen.

Å være robust betyr å ha motstandskraft, kunne holde ut, si ifra og gjøre motstand, men også å høre på egne følelser og kjenne egen sårbarhet.

LIVSMESTRING I RAMMEPLANEN

Livsmestring er et sentralt begrep i den nye rammeplanen for barnehagen.

– Redde og utrygge barn mobiliserer hele tiden. Det er svært krevende

og vil kunne gjøre barn syke hvis de ikke får omsorg og trøst fra varme omsorgspersoner. Alle barn trenger trygghet og hjelp til å regulere følelser, sier fagformidler og veileder Line Melvold i STYD kommunikasjon. Hun leder et forskningsprosjekt som skal jobbe med psykisk helsefremmende arbeid i ni barnehager fra 2017 til 2020.

⬆ Dagens barn trenger karakterdannelse, som handler om å gjøre barna robuste slik at de kan si nei til noe og ikke faller sammen hvis de får et nei selv, mener tidligere professor i sosialpsykologi Per Schulz Jørgensen ved Aarhus universitet.

⬆ – Utrygge barn mobiliserer hele tiden. Det er svært krevende og vil kunne gjøre barn syke hvis de ikke får omsorg og trøst fra varme omsorgspersoner, sier daglig leder Line Melvold i STYD kommunikasjon.

4 VEIER TIL ROBUSTE BARN

1. Fastholde normer og rammer for barna: som å si at «her i huset hjelper alle til med å ta av bordet», eller «i vår familie bærer vi handleposene selv, eller henger opp jakka og sykkelhjelmene selv».
2. Involvere barna: Gi dem eierskap til normene ved at de blir involvert og er med på å ta avgjørelser, slik at de også blir forpliktet til det de gjør.
3. Ha fokus på prosessen mer enn resultatet: I stedet for å si *så flink du er*, så si heller *hva synes du om det? Hvordan gikk det? Fortell meg om tegningen din? Hvor fikk du ideen fra?*
4. Nærvær: speil barnets følelser og vær i følelsen sammen med dem. I stedet for å kommandere barnet til å legge seg når det ikke vil, så si heller: *Du er trøtt, men har det så gøy. Nå hjelper jeg deg av med klærne, så kan du legge deg.* Gå over broen til barnas følelser, men hold fast ved normene.

Kilde: Professor og tidligere forskningsleder Per Schultz Jørgensen ved Danmarks institutt for Pædagogik og Uddannelse (DPU) ved Aarhus universitet.

Nå ut til 62.000 lesere

Første steg er et tidsskrift med reportasjer, fagartikler og debatter om barnehage og oppvekst. Du når ut til våre lesere som er barnehagelærere, styrere, studenter, universitets- og høyskoleansatte og andre barnehagefolk i Norge.

**NESTE UTGAVE KOMMER 11. DESEMBER.
ANNONSEFRIST ER 23. NOVEMBER.**

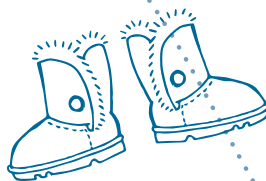
Ta kontakt med
kikki@salgsfabrikken.no
Telefon 901 19 121

FØRSTE STEG

Les mer: [Utdanningsnytt.no/diverse/annonseinformasjon](https://utdanningsnytt.no/diverse/annonseinformasjon)

Her var parkdress et fremmedord

TEKST OG FOTO:

Rakel Benon
frilansjournalist Frankrike
rakel.benon@gmail.com

Med norske arvedresser får franske barnehagebarn oppleve uteaktiviteter de ellers aldri ville hatt mulighet til. Og det takket være den norske barnehagelæreren Torhild Cascales.

↑ Torhild tar på Nathan en av parkdressene den franske barnehagen hun jobber i har fått fra Norge. Det gjør det mulig for barna å være ute både i snø og regn, noe de ellers ikke hadde gjort.

å slipper også de franske barna å være inne i barnehagen når det regner.

– Hverdagstøyet til norske barnehagebarn forbinder søreuropeerne med skiferier, sier Torhild Cascales (54). Hun er norsk barnehagelærer i Valence i Sør-Frankrike og tok med seg tradisjonen om at barn trenger å være ute hver dag fra Norge.

FOR DYRT

Tanken på å kjøpe et plagg til minst 1000 kroner, som barnet kanskje bruker én, eller to ganger før hun vokser fra det, streifer ikke franske foreldre.

Det er uaktuelt for stramme familieøkonomier, noe som ofte er tilfellet i Valence. Barnehagedress eller «parkdress» er et fremmedord.

– Problemet med så mye sol, er at folk ikke kjøper skikkelig regntøy til barna, sier Torhild spøkefullt. Hun flyttet til Frankrike for snart 26 år siden. Rundt oss leker barna på avdelingen hennes. Et skur gir dem ly fra den sterke solen. Da høyreiste Torhild setter seg ned på en liten benk beregnet på 2–3-åringer, kravler en skokk sommerkledd barn opp på fanget og klamrer seg rundt halsen hennes. Hun smiler av all kosen hun får, selv om det kan være slitsomt med åtte barn per voksen. Avdelingen i barnehagen «Le Chat Perché» er for barn som kan gå, og de er mellom 1,5 og 3 år.

– Hverdagstøyet til norske barnehagebarn, forbinder søreuropeerne med skiferier, sier Torhild Cascales (54). Hun er barnehagelærer i Sør-Frankrike og har sørget for at Marvin (3) (f.v.), Gabin (2) har fått arve parkdresser fra Norge.

EKSPORTERER NORSK UTELEK

For å få barna ut hver eneste dag, uansett vær, fant Torhild likevel en løsning. Hun utstyrte barnehagen med arvedresser fra venner og kjente i Norge.

– Folk var ikke tunge å be. De fleste syntes det var stas å bidra til litt norsk friluftsliv i Frankrike, sier hun. Dressene var i god stand.

Uteplassen i barnehagen er asfaltert, og skuret skjærer mot sol og regn.

Med de norske arvedressene får mange franske barn oppleve uteaktiviteter de aldri ville hatt mulighet til ellers.

– Med disse dressene får barna leke der de vil og teste skikkelig sølepytt-hopping, sier Torhild og smiler.

LÅNEDRESSER

Barnehagen har et eget «vinterskap». Det er fullt av parkdresser i alle farger, og størrelser som barna låner. De har også arvet langstøvler. De har nok utstyr til halvparten av barna. Når været er vått, sendes de ut i to puljer.

Det er spesielt stas når det snør, og det skjer nesten hver vinter. Da får barna fritt boltre seg i

1. Louis (3) (f.v.), Thiphaine (3), Marvin (3), Titouan (2,5), Leopold (3), Victor (3) og Gabin (2) planter tomater og er ute når det er fint vær i barnehagen. Er det regn eller dårlig vær er det vanlig å holde barna inne i franske barnehager. 2. Marvin nyter dyrebare minutter med Torhild helt for seg selv.

snøen, lage engler og snømenn, helt uten mas fra de voksne om at de kan bli våte, kalde og syke. Torhild tar dem også med på turer i naturen i all slags vær.

UTREISESTRANG

Selv vokste Torhild opp på Jæren og på Sunde i Sunnhordland og tok førskolelærerutdannelsen i Oslo. Torhild har alltid hatt utreisetrang. Hun har vært au pair på Kreta og hatt småjobber i Australia. Det var i Melbourne i 1988 hun traff den sjarmerende fransk engelsklæreren Jean-Pierre. Tre år senere flyttet hun til ham i Grenoble.

Da begge barn deres hadde begynt på «førskolen» som treåringer, tok Torhild kampen opp med det franske byråkratiet for å få godkjent den norske utdannelsen sin til å kunne jobbe i franske barnehager. Hun kan bare jobbe i såkalt «crèche», for barn under tre år. 3–6-åringene går nemlig på «førskolen» der det er barneskolelærere som underviser.

MAKS FLAKS MED SJEFEN

I Frankrike skal barnehagene ha både pedagogisk og helsefaglig personell.

Dette stammer fra de første barnehagene på

DET ER TUNGT Å FÅ FOLK
TIL Å SKJØNNE AT VI VIL OG
KAN VÆRE UTE, SELV NÅR
DET REGNER. DET ER VERKEN
FARLIG ELLER UBEHAGELIG.

1840-tallet, da barna hadde behov for mer pleie og behandling enn i dag. Torhild mener dette er avleggs.

– Sykepleierne har lite å bidra med i dagens barnehager. Barna er jo friske, utenom forkjølelser. Torhilds sjef Géraldine Meroux er barnehagelærer og noe så sjeldent som en fransk pådriver for å sende barn ut hver dag, i all slags vær.

REGN ER IKKE FARLIG

– Jeg og Torhild er heldige som havnet i samme barnehage, sier Géraldine til Første Steg, og forteller om et møte hun nylig var på sammen med andre barnehagestyrere i fylket.

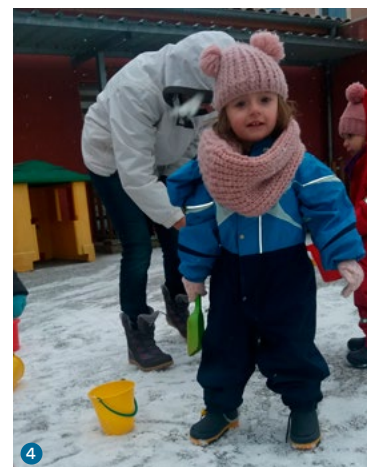
– De andre så sjokkerte ut da jeg snakket om hvor mye våre barn er ute, sier styreren. Å ha Torhild med seg på «oppdragelsen» av foreldre og andre kolleger, gjør hverdagen lettere. For det er tungt å få folk til å skjønne at vi vil og kan være ute, selv når det regner. Det er verken farlig eller ubehagelig, sier Géraldine.

– Her i Frankrike er det et slit å få folk til å forstå at frisk luft er helsebringende, uansett vær, sier hun.

– Å være ute er mye sunnere enn å være mange om å dele på tett inneluft, som dessuten ofte er spekket av forkjølelsevirus.

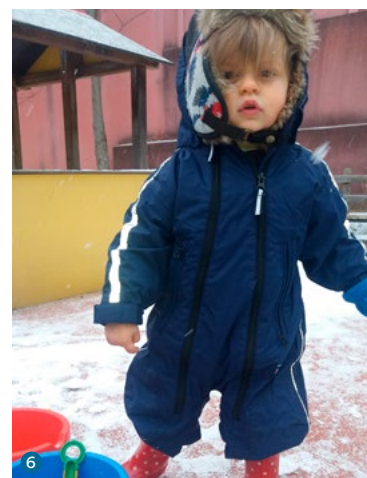
3

4

5

6

7

8

3. Elena (3) i norsk barnehagedress 4. I lånt norsk parkdress, får Lena frihet til å leke med snøen. 5. Sosiale Axel (1,5) oppdager snø for første gang, og får boltre seg fritt i den norske parkdressen. 6. I lånt parkdress kan Camille (1,5) leke i snøen som hun vil. 7. Franske William (1,5) tester ekte norsk oljehyre. 8. Utesoving er ikke vanlig i Frankrike, men med Torhilds parkdresser skjer det noen ganger. William (1,5) sover godt ute i frisk luft. Alle foto: Torhild Cascales

TEKST:

Miriam Lykke Schultz
frilansjournalist Danmark
ms@stickelberg.dk

FOTO:

Helene Bagger
fotograf Danmark
helene@baggerfoto.dk

OVERSATT AV:

Line Fredheim Storvik
redaktør
linsto@udf.no

Neste generasjons advokat

Blir barns oppvekst og lek truet i samfunnet slår Dion Sommer hardt tilbake. Den danske psykologiprofessoren er imot testing av barnehagebarn, og tar nå et oppgjør med eget fag.

Man dag ettermiddag. Dion Sommer, best kjent som Danmarks «Grand old man» innen utviklingspsykologi har forlatt forskerkontoret på Aarhus Universitet og tatt turen til hjembyen sin, Silkeborg, 40 kilometer fra Aarhus – på det han overfor kollegaene kaller for sitt «ukentlige feltarbeid».

– Så vet de hva jeg holder på med, sier han og smiler. Psykologiprofessoren er en populær foredragsholder blant barnehagefolk i Norge og kommer i år ut med nok en bok på norsk.

ET LIV AV TILFELDIGHETER

Det var forskningen som førte Dion Sommer vekk fra Silkeborg, først til Aarhus, seinere Italia og USA. Faktisk var det også forskningen, som 50 år seinere fikk ham tilbake til byen og øvingslokalet, der han hjemmevant

viser rundt mellom instrumenter og bandmedlemmer. Barndomsvennen hadde lest i avisen at Dion Sommer var utnevnt til Ridder af Dannebrog for sin innsats i vitenskapen, og det ga han ideen om å gjenoppta kontakten med Dion for å puste liv i deres gamle band.

– Det var uten tvil det beste med å få ridderkorset, understreker Sommer.

Bandets fire medlemmer har for lengst spilt rusten av seg og funnet tonen igjen. Også uten instrumenter spiller de fire barndomsvennene godt sammen, og det er lett å tenke seg at en gjenforening alltid har ligget i kortene. Dion Sommer understreker likevel at mesteparten av livet hans er et hav av tilfeldigheter.

– Som utviklingspsykolog har jeg lært at det er lett å se seg tilbake når man er kommet til et visst punkt i livet. Men fra du er i barndommen og ser fremover skjer det faktisk utrolig mange ting i livet, som gjør det usik-

kert hvor man ender opp til slutt. Slik har det også vært for meg, sier Dion Sommer.

MUSIKKEN ET FRISTED

Professoren vokste opp i en ikke-akademisk familie i en tid da de voksne ikke var spesielt interessert i oppdragelse.

– De levde sine liv, og vi levde våre, minnes professoren. Han fant seg aldri til rette på skolen. Øvingslokalet ble hans fristed. Her var det høyt under taket, plass til rare ideer og boblende skapertrang. Et tankesett han har tatt med seg videre i livet og som har lagt rammene for hva han har lyst til å gjøre.

– Som barn har du et umiddelbart og nysgjerrig syn på livet. Dersom nysgjerrigheten ikke blir drept i skolen skjer det noe fantastisk når du begynner å forske, sier Sommer. Det fikk han selv erfare da han, etter lærerutdannelsen i 1973, flyttet til Aarhus for

⊕ – Barn som har opplevd fokus på tidlig skolestart allerede i barnehagen, blir sju ganger mer urolige enn de som ikke har hatt dette fokuset, sier den danske professoren i psykologi Dion Sommer. Han er en kjent foredragsholder i Norge.

“

SAMFUNNET ER I GANG MED ET STORT DISIPLINERINGSPROSJEKT AV NEST GENERASJON, FOR Å GJØRE DEM TIL VELVILLIGE, LOJALE OG HARDT ARBEIDENDE SOLDATER SOM IKKE STILLER SPØRSMÅL.

å lese psykologi – samtidig som han tjente penger til livets opphold som musiker.

Da jeg først kom inn, var jeg fullstendig solgt, forteller psykologiprofessoren.

TOK ET OPPGJØR MED FAGET

Det skulle ikke gå mange år, før den unge forskeren tok et oppgjør med det han hadde slukt rått på universitetet.

– Virkeligheten der ute, som vi samlet inn i et nordisk prosjekt, passet ikke med teoriene i bøkene. Og hva er det da som er galt; virkeligheten eller teoriene? Spør Dion Sommer retorisk. Allerede den gang talte han faget midt imot ved å slå sammen flere vitenskapsteorier.

– Jeg har alltid hatt en klar forståelse av at utviklingspsykologien ikke kan forklare alt, men at vi også må ta vitenskap som biologi,

evulusionstekning og sosiologi i bruk for å forstå menneskets livslange utviklingsprosess, sier Dion Sommer og fortsetter:

– I dag er tverrfaglig samarbeid helt naturlig, men på det tidspunktet var en sammenblanding av de ulike områdene den verste brøler en kunne gjøre. Du var en eklektiker.

Dion Sommer tar i dag et lignende oppgjør med faget sitt i sin nyeste bok *Utvikling – fra utviklingspsykologi til utviklingsvitenskap*. Der betrakter han menneskenes utvikling som en direkte konsekvens av hvordan samfunnsmessige betingelser og personlige erfaringer spiller sammen og påvirker genetikken.

– Indirekte er boken en kritikk av mine dyktige kollegaer, som sitter begravet i sine små domenespesifikke teorier i stedet for å se litt mer overordnet på ting. Jeg sier til den nye

generasjonen forskere at nå er det på tide med litt fornyelse.

FOR MANGE FORSIKTIGE FORSKERE

Dion Sommer beskriver seg selv som neste generasjons advokat.

– Er det noe som truer barna og deres oppvekst, er jeg der. Hver dag ser jeg meg selv i speilet og spør: Kan jeg være bekjent av dette, og har du sagt ifra i tide? forteller professoren.

– Det finnes dessverre en foruroligende forsiktighet i academia. Spesielt yngre forskere pålegger seg selv taushet i frykt for å ikke bli adjunkt, lektor eller få forskningsmidler, fordi de har vært kritiske. Men når de «gode» tier, så hersker de andre, sier Sommer. Det mener professoren er et stort problem, for med fagkunnskap følger en forpliktelse til å bruke den, mener han.

Med *de andre* mener Dion Sommer den økende neoliberale detaljstyringen av daginstitusjoner, som mens foreldrene er på jobb, tester, sjekker og retter på barna slik at de skal passe inn i konkurransesamfunnet.

– Samfunnet er i gang med et stort disiplineringsprosjekt av nest generasjon, for å gjøre dem til velvillige, lojale og hardt arbeidende soldater som ikke stiller spørsmål, mener Sommer. Da tenker han spesielt på Danmark, der dette regimet er mer utbredt enn i Norge. Men tidlig skoleforberedende læring er også et norsk fenomen, ifølge professoren.

SKADER BARN

De siste årene har det vært et stort fokus på læring i barnehagen for å gjøre barna rustet til det tøffe konkurransesamfunnet. I stedet for å lytte til den politiske dagsorden, bør vi søke helt inn i genene og dypt ned i evolusjonen for å forstå barns lek og læring, mener Sommer og avslører at det danske systemets forsøk på tidlig læring faktisk skader barn.

– Forskning viser at jo tidligere

Dion Sommer spiller gjerne gitar, brygger sin egen øl og tilbringer tid i huset utenfor Roma.
– Jeg elsker å fiske havørret og å nyte livet, så lenge det varer, smiler psykologiprofessoren.

FÅR BARNA LEKE FRITT, SÅ BLIR DE MER MOTSTANDSDYKTIGE MOT STRESS.

du begynner med målstyrt læring, jo dårligere går det med barna på skolen og videre i utdanningssystemet, sier han og utdyper:

– Jo flere tester og jo tidligere systematisk testing av barna, jo flere barn får skoleallergi, prestasjonsangst og mindre glede ved å lære. Barn som har opplevd fokus på tidlig skolestart allerede i barnehagen, blir sju ganger mer urolige enn de som ikke har hatt dette fokuset, sier Sommer.

LEK=LÆRING

– I gamle dager så man en motsetning mellom å leke og lære, men i dag vet vi at barn utvikler sin evne til å lære når de leker. Hvis barna får leke uten styring, så øker hjernens vekst og evne til å ta inn læring, sier Dion Sommer og viser til et nytt begrep; *epigenetikk*, det vil si hvordan miljøet konstant påvirker våre gener.

– De genene vi har fått har noenlunde samme utforming gjennom livet, men det skjer hele tiden epigenetiske forandringer, det vil si at celler blir slukket og tent ut fra hvordan de blir påvirket. Her har lek særlig innflytelse på genene, forteller Sommer.

– Forskning viser at når barn får være i berikende utviklingsmiljøer, der de får være selvstendige og selvorganiserte så tennes noen hjerneceller, som demper stresshormoner og produserer en form for stressrobusthet og resiliens. Det betyr at får barna leke fritt, så blir de mer motstandsdyktige mot stress. Samtidig utbygges hjernen, som betyr at barnas læringskapasitet øker når de leker, sier professoren.

BRYGGER ØL OG HUS VED ROMA

Når han ikke forsker liker Dion Sommer å spille og lytte til både rytmisk og klassisk musikk. Han brygger øl under logoen *Sommer's*, og lager gjerne gourmetmat med familien. Han er i boligen sin i Cori, syd for Roma så ofte han kan.

– Hvis jeg skal holde meg skjerpet i faget, er det viktig at jeg en gang imellom kobler helt av, sier professoren. Det gjør han med å jakte på ørret ved kysten av Djursland, eller ved Gudenåen.

– Jeg elsker å fiske havørret og nyte livet, så lenge det varer, smiler musikeren. Han slapper gjerne av på kjøkkenet, der han deler sin interesse for gourmetmat og vin med sin arkitektutdannende kone og parets to voksne døtre.

EN KLAR BEMANNINGSNORM

På spørsmålet om hva som er den viktigste faktoren for å sikre barna gode utviklingsmuligheter i barnehagen svarer Dion Sommer:

– En klar bemanningsnorm overgår alt. All forskning viser at flere utdannede pedagoger er helt avgjørende for å kunne øke kvaliteten og trivselen i barnehagene. Selv den mest kompetente og engasjerte pedagog har ikke mulighet til å få brukt alle sine kvalifikasjoner når det er for mange barn. For få pedagoger går ut over barnegruppen, sier Sommer. Han mener for få pedagoger i barnehagen bidrar til en diskvalifisering av neste generasjon.

– Et stadig mer brutalt samfunn etterspør robuste verdier. Samtidig som man de siste ti årene har kuttet i antallet barnehagelærere i danske barnehager, har man etterlyst flere og robuste medarbeidere, mens barnehagene forsøker å utvikle robuste barn. Det er på tide å revurdere kursen, før skadene blir alvorlige, sier Dion Sommer. Han oppfordrer pedagoger til å gjøre aktiv motstand mot den rigide, politikerstyrte pedagogikken.

DION SOMMER (69)

- **Jobb:** Professor i utviklingspsykologi ved Aarhus Universitet.
- **Bakgrunn:** Født og oppvokst i Virklund ved Silkeborg, som ligger 40 km. fra Aarhus.
- Foreleser og foredragsholder ved en rekke nasjonale og internasjonale konferanser.
- Forfatter av over 150 publikasjoner utgitt på flere språk.
- Er en aktiv forskningsformidler og mediedebattant, ofte kjent som kritiker av PISA-testene og tidlig målstyrt skoleforberedelse i barnehagen.
- Har gitt ut flere bøker på norsk; blant annet *Barndomspsykologi – små barn i en ny tid* (2014), *Læring, dannelse og utvikling – kvalifisering for fremtiden i barnehage og skole* (2015), *Lek fra fortid til fremtid – et nytt paradigme* (2017) og *Utvikling – fra utviklingspsykologi til utviklingsvitenskap* (2018).
- **Les mer om Sommers forskning:** <http://pure.au.dk/portal/da/sommer@psy.au.dk>
- **Bor:** ved Aarhus
- **Liker:** Å spille og lytte til både rytmisk og klassisk musikk, å brygge øl og lage gourmetmat med familien. Liker å være i sin bolig syd for Roma; å fiske havørret og å nyte livet.
- **Familie:** Kone og to voksne barn.
- **Aktuell:** Med bøkene *Utvikling fra utviklingspsykologi til utviklingsvitenskap*, som kom på norsk i vår og *Fremtidsparat? Hinsides PISA – nordiske perspektiver på utdanning som kommer ut i oktober*.

TEKST:
Inger-Lisa Møen
førstelektor NLA
Høgskolen Bergen
inger-lisa.moen@nla.no

ILLUSTRASJON:
Lene Bakke Jacobsen
illustratør
lene.jacobsen@krollill.no

FIKK MOT TIL Å SYNGE OG SPILLE MER

Barnehageansatte som fikk opplæring i instrumenter og ny kunnskap om musikkens betydning for barns språkutvikling turte å synge og spille mer i barnehagen etterpå, viser studie.

Resultatene etter det fire år lange prosjektet «Fra musikk til språk» i 37 barnehager i Bergen viser at det er mer sang og musikk i barnehagene enn før prosjektet startet, og at personalet er mer oppmerksom på de positive effektene musikk har for barn.

Prosjektet er initiert og finansiert av fagavdelingen for barnehage og skole i Bergen kommune, og er gjennomført i samarbeid med NLA Høgskolen. Målet har vært å styrke en flerkulturell pedagogikk, ved å stimulere barnas språk gjennom kunstfaglige aktiviteter som musikk og drama.

TEORI OG EGNE ERFARINGER

Åtte til ti barnehager deltok hvert år i prosjektet, i alt 37 barnehager. En prosjektgruppe på tre til fem ansatte fra hver barnehage deltok på felles samlinger og lagde prosjektplaner for sine barnehager. Prosjektgruppene ble fulgt opp gjennom faglige forelesninger, refleksjon og praktisk øving på 4 fellessamlinger og veiledning. To prosjektledere fra NLA Høgskolen samarbeidet med Bergen kommune om det faglige innholdet og gjennomføring. Gjennom prosjektet arbeidet

barnehagens personale med å utvikle egne ferdigheter i å lede og delta i musikkaktiviteter og i å gjenkjenne og stimulere barns språkuttrykk gjennom musikk. Teori og fagstoff fra fellessamlinger og egne observasjoner, var viktig utgangspunkt for en forståelse av musikkens betydning for barn, og musikk som kommunikasjon og språk. I tillegg fikk deltakerne kjennskap til nyere forskning om språklæring, og hva som skjer hos barn når de synger (Kulset, 2016).

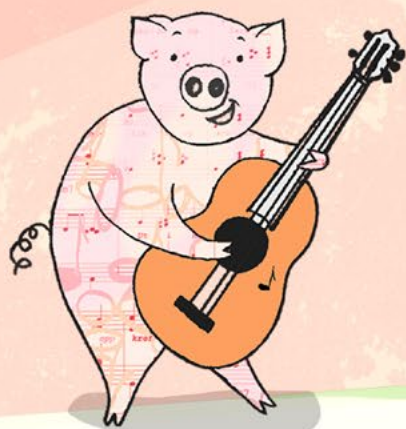
SANGSTUNDER GIR MESTRING

Sang kan både lette læring generelt, gi språklig stimuli og gi barn fra ulik språkbakgrunn mulighet til å kommunisere og samhandle på tvers av språklige ferdigheter. Også internasjonal forskning viser at gjennom forutsigbare og godt planlagte samlingsstunder med musikk kan barn fra ulik bakgrunn oppleve mestring, fordi de også utvikler andre ferdigheter, som evnen til å lytte, forstå andres handlinger, samarbeide og å bruke språket (Pitts, 2016).

SUKSESSFAKTORER

Deltakerne i musikkprosjektet forteller at det er mer sang og musikk i barnehagene enn før prosjektet startet. Personalet er også mer

➔ Mer sang og musikk i barnehagene fører til at både barn og voksne oftere tar initiativ til sang og spill på instrumenter, viser et prosjekt i Bergen. En ansatte sier det ikke kunne skjedd tidligere, fordi de voksne oppfattet aktivitetene som bråkete og kaotisk.

BARNEHAGEN VÅR

VI HAR SETT VIKTIGHETEN AV AT VOKSNE ER FYSISK OG PSYKISK TIL STEDE UNDER SAMLING. BORT MED «HYSJERNE» OG INN MED DE VOKSNE SOM ER AKTIV I SAMLING.

oppmerksomme på musikkens positive effekt på barns bruk av språk. Personalet synger mer, både planlagt og spontant. De er mer bevisste på å ha en plan for samlingsstunder, bruke repetisjon, bevegelser, instrumenter og andre rekvisitter. I tillegg arbeider de med gode overganger og flyt i en musikksamling. Instrumenter er mer tilgjengelig for barna, og blir brukt av både barn og voksne. Hver barnehage fikk en «instrument-pakke» bestående av en pentaton (fem toner) xylofon, en stor djembe, to mindre trommer, rytmeegg og rytmepinner, chiffon-skjerv og myke haki-baller. På en fellessamling lærte deltakerne

sanger og aktiviteter med disse instrumentene og rekvisittene. I tillegg var en musikkpedagog på besøk i hver enkelt barnehage og gjennomførte samlinger med barnegruppe basert på samme repertoar.

UTRYGGE PÅ EGEN KOMPETANSE

Mange ansatte i barnehage er utrygge på sin egen musikkompetanse og kan ha et anstrengt forhold til egen sangstemme, selv om de er positivt innstilt til musikk (Møen, 2014, 2016; Schei & Duus, 2016). Slik var det også blant deltakerne i dette prosjektet. Personalet utfordret disse oppfatningene ved å øve på å synge og spille. Det har de gjort på personal- og avdelingsmøter eller i samlinger med barna, gjerne med en annen voksen som musikalsk og pedagogisk støttespiller. Dette har ført til at flere sier de er blitt mer sikre på egen musikkutøving, egen sangstemme og bruk av instrumenter. «Flere som vegret seg, oppdaget at dette var lett! Man trenger ikke være musiker for å drive med bevisst musikkarbeid i barnehagen», sier en av deltakerne. Kunnskap om hva dette betyr for barna, og egne observasjoner av barns glede og mestring, har overbevist flere.

FLERE TØR

75 prosent av deltakerne som svarte på spørreskjemaet i etterkant av prosjektet sa at de nå har god kompetanse på temaet musikk og språk, og er mer engasjert i musikkaktivitetene: «Vi har sett viktigheten av at voksne er fysisk og psykisk til stede under samling. Bort med «hysjerne» og inn med de voksne som er aktiv i samling». 55 prosent av deltakerne sier de er bedre på å bruke instrumenter: «Suksessfaktoren har vært at vi har senket terskelen for å bruke instrumenter i samlingsstunden. Flere i personalet tør å ha musikksamlinger». De uttrykker en trygghet på hvorfor de bruker musikk og på hvilken måte: «Vi har fått mer teori om temaet, og det har gjort oss mer bevisst». I fokusgruppesamtalen sier en at hennes arbeid med musikk og de yngste barna nå har fått en bedre kvalitet: «Jeg har sett hvor viktig musikken er, hvor mye læring det er, og hvor mye jeg kan observere hos barna gjennom det».

LÆRER OG MUSISERER SAMMEN

Deltakerne i prosjektgruppene fra barnehagene uttrykker at det har vært viktig å være sammen om å utvikle ny kompetanse, og at det skjer i det praktiske arbeidet i barnehagen. «Vi lærte fordi vi var sammen», sier en. Læringen er sosialt konstruert og situert til barnehagen med kolleger og barn (Lave & Wenger, 1991). Et *praksisfellesskap* (Wenger-Trayner & Wenger-Trayner, 2015) er en slik situert læringssituasjon, der de ansatte har funnet et fellesskap hvor de øver seg, og skaper mening, læring og engasjement gjennom musikk i møte med andre personalgrupper med samme mål og interesse og gjennom et økt fokus på musikken i egen personalgruppe. De har et felles ansvar for planlegging i sin barnehage og for å skape et utviklende musikk- og språkmiljø for barna i sin barnehage. «En gruppe mennesker som utgjør et praksisfellesskap gjennom utøvelse av musikk eller musikalsk interesse» (min oversettelse) kan kalles et *musikalsk praksisfellesskap* (Kenny, 2016, s. 16). I dette prosjektet kan vi også se på barna som deltakere i musikalske praksisfellesskap gjennom deres økte deltakelse i musikkaktiviteter i barnehagen.

FRA BRÅK TIL SAMSPILL

I en av barnehagene i prosjektet opplever de at barna ofte tar initiativ til sang og spill på instrumenter, også uten voksne til stede. En av de ansatte innrømmer at dette ikke kunne skjedd tidligere fordi de voksne oppfattet aktivitetene som bråkete og kaotisk. Nå er barna en del av et musikalsk praksisfellesskap hver dag, de voksne slapper mer av og musikken beskrives som en viktig arena for vennskap og sosialisering mellom barna. Gjennom musikken har barnehagen styrket sitt arbeid for å stimulere til språk, samspill og deltakelse for alle barn, spesielt for de flerspråklige barna.

“

SUKSESSFAKTOREN ER AT VI HAR
SENKET TERSKELEN FOR Å BRUKE
INSTRUMENTER I SAMLINGSSTUNDEN.
FLERE I PERSONALET TØR Å HA
MUSIKKSAMLINGER.

LITTERATUR:

- KENNY, A.** (2016). *Communities of musical practice*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- KULSET, N. B.** (2016). Sang som døråpner til et nytt språk for barn med et annet morsmål. I Isaksen & Frost (Red.), *Hjertesproget* (s. 115–123). Herning: Videnscenter for Sang, Sangens Hus.
- LAVE, J., & WENGER, E.** (1991). *Situated learning: legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MØEN, I.-L.** (2014). Den syngende barnehagelæreren: utvikling av faglig trygghet. I Margareth Eilifsen (Red.), *På kryss og tvers: Muligheter for flerfaglig arbeid i barnehagen* (s. 30–44). Oslo: Universitetsforlaget.
- MØEN, I.-L.** (2016). The Right to Sing: How to Inspire Confident Singing Kindergarten Teachers *The Changing Face of Music and Art Education*, 7(2), 99–108.
- PITTS, S. E.** (2016). Music, Language and Learning: Investigating the Impact of a Music Workshop Project in Four English Early Years Settings. *International Journal of Education & the Arts*, 17 (20).
- SCHEI, T. B., & DUUS, A. L.** (2016). *Modig som Mitwa: kunstnerisk utfoldelse med barnehagebarn*. Bergen: Fagbokforlaget.
- WENGER-TRAYNER, E., & WENGER-TRAYNER, B.** (2015). *Communities of practice: A brief introduction*. www.wenger-trayner.com

SLIK KAN DERE BLI BEDRE SAMMEN

TEKST:

Elin Thoresen
Førsteamanuensis, NLA
Høgskolen Bergen
elin.thoresen@nla.no

ILLUSTRASJON:

Lene Bakke Jacobsen
illustratør
lene.jacobsen@krollill.no

Fire suksessfaktorer for å utvikle ansatte i barnehagen er å finne ut hva de kan, og hva de trenger. Sett ned en prosjektgruppe, og ha klare mål.

Det er ingen smal sak å starte et kompetansehevende utviklingsarbeid i barnehagen. Med personalet som målgruppe er det kanskje hakket mer utfordrende, enn hvis målgruppen er barn. Når man i tillegg har kunstfaglig tilnærming, hvor det kreves at man blir mer synlig enn man ellers ville vært, da er det mange faktorer som må på plass. I prosjektet «Fra musikk til språk» var det særlig 4 suksessfaktorer som ble fremtredende. Målet med prosjektet var å få de ansatte til å bruke musikk for å stimulere språkutvikling hos flerspråklige barn i barnehagen. For at prosjektet skulle få «føtter å gå på», og få konsekvenser for pedagogisk praksis, måtte utviklingsarbeidet *situeres* (Lave & Wenger, 1991) i (1) den enkelte

barnehages *rammer og behov*, (2) hos en *prosjektgruppe*, (3) hos *øverste ledelse* og (4) hos den enkelte *prosjektdeltaker*.

1. RAMMER OG BEHOV

Foss, Hyrve, Klages & Sataøen (1999) definerer et utviklingsarbeid som «å anvende den kunnskapen vi allerede har for å prøve og forandre, det vil si forbedre praksis» (s. 42). Deltagerne begynte derfor med å kartlegge hva de allerede kunne; Hva kan jeg/vi? Hva er jeg/vi god på i forhold til musikk og språk? Hva gjør jeg/vi i dag som vi kan videreutvikle? Resultatet av denne kartleggingen var at personalet oppdaget skjulte kunnskaper og ferdigheter, styrker og svakheter hos hverandre. Deltagerne skapte så en plan for hva prosjektet skulle inneholde ut fra kartlagte *behov*, og hvilke

MOTSTAND MOT ET NYTT PROSJEKT BUNNET OFTE I EN FØLELSE AV MANGLENDE MESTRING, ELLER FRYKT FOR DOBBELTARBEID.

rammer de hadde å forholde seg til; Når? Hvor? Med hvem? Hvordan? Hvorfor? De formulerte deretter hva som kunne bli det overordnede målet og delmålene for barnehagen.

2. PROSJEKTGRUPPE

For prosjektets framdrift var det viktig at utviklingsarbeidet var situert i en stabil prosjektgruppe. En slik prosjektgruppe kunne bestå av styrer/daglig leder, barnehagelærere, fagarbeidere og assistenter. Sammen skapte de en prosjektplan med klare mål og føringer. Den var forpliktende, kunne forandres og tilpasses underveis, og ble et refleksjonsverktøy rundt faglige og personlige muligheter og utfordringer. I tillegg til å formulere mål på bakgrunn av observasjoner gjort i egne barnehager, var det også viktig at prosjektgruppen tok utgangspunkt i *måloppnåelse*, slik de selv hadde formulert dem; hvordan skal vi sikre at målene blir nådd? Hva må jeg gjøre for å oppnå personlige mål? Hva trenger jeg/vi av støtte og tilrettelegging? Hva kan jeg bidra med? Hva trenger jeg at andre bidrar med?

3. LEDELSE

I løpet av prosjektets første år, ble det klart for oss at styrer eller daglig leder må være med i prosjektgruppen, og særlig i planleggings- og implementeringsfasene. Med deltagende ledelse ble det lettere for prosjektdeltagerne å få tildelt nødvendig tid til ferdighetstrening, til fagteoretisk oppdatering, til refleksjonsmøter, og til videreføring av kompetanse til resten av personalet. Det ble viktig at ledelse og prosjektgruppe fant tid til å reflektere sammen om prosjektets framdrift, evaluere mål og eventuelt formulere nye mål; hvor er vi og hvor skal vi? Er vi kommet dit? Hvordan skal vi komme oss dit? I de barnehagene hvor tid for samrefleksjon (Schön, 1995) ble prioritert, er det tydelig at deltagerne fikk bedre tilknytning til prosjektet.

4. PROSJEKTDeltakere

Prosjektgruppens medlemmer var individer med ulike ferdigheter og forutsetninger, så det måtte vi ta hensyn til.

Det ble viktig at den enkelte deltager formulerte personlige mål som kunne bli en del av prosjektplanen; hva skal jeg bli bedre på? Hva skal jeg bidra med? De kunne også redigere, oppdatere og utvide sine personlige mål etter hvert. Det som ble viktig i formuleringen av målene, var for deltagerne å sjekke at de var Spesifikke, Målbare, Aksepterte, Realistiske, Tidsbestemte og Evaluerbare, eller det som Hals, Trydal & Aase (2011) definerer som SMARTE mål. Mest av alt måtte de være basert på personlige vurderinger av egne kunnskaper, forutsetninger og ferdigheter. På den måten fikk prosjektdeltagerne eierskap til prosessen.

CODE UTVIKLINGSROM

Utviklingsrom ble skapt ved å senke terskelen og samtidig skape en grobunn for engasjement, noe som var spesielt viktig i møte med motstand. Motstand i personalgruppen bunnet ofte i en følelse av manglende mestring, i frykt for dobbeltarbeid, eller frykt for det ukjente (Jacobsen, 1998). Dette var noe man kunne imøtekomme ved å tilpasse kravene, og klargjøre at måloppnåelse skulle være et resultat av arbeid i et praksisfellesskap (Farnsworth, Kleanthous, & Wenger-Trayner, 2016). Vi nådde mål ved å «gjøre sammen». Som veiledere i prosjektet var utgangspunktet vårt at all læring og utvikling måtte *angå* deltagerne. Utviklingsrom oppsto i en delingskultur preget av åpenhet og refleksivitet.

LITTERATUR

- FARNSWORTH, V., KLEANTHOUS, I., & WENGER-TRAYNER, E.** (2016). Communities of practice as a social theory of learning: A conversation with Etienne Wenger. *British Journal of Educational Studies*, 64(2), 139–160.
- FOSS, E., HYRVE, G., KLAGES, W., & SATAØEN, S. O.** (1999). *Lokalt utviklingsarbeid i barnehagen* (2 ed.). Oslo: Universitetsforlaget.
- HALS, A. H., TRYDAL, I., & AASE, A.** (2011). *Å lede mennesker: verdier, veivalg og virkemidler*. Kristiansand: Portal.
- JACOBSEN, D. I.** (1998). Motstand mot forandring, eller: 10 gode grunner til at du ikke klarer å endre en organisasjon. *Tidsskriftet Magma*, 1.
- LAVE, J., & WENGER, E.** (1991). *Situated learning: legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SCHÖN, D.A.** (1995). *The reflective practitioner: how professionals think in action*. Aldershot: Arena.

TEKST:

Einar Sundsdal
førsteamanuensis,
Institutt for pedagogikk
og livslang læring, NTNU
einar.sundsdaal@ntnu.no

TEKST:

Maria Øksnes
professor i pedagogikk,
Institutt for lærer-
utdanning, NTNU
maria.oksnes@ntnu.no

ILLUSTRASJON:

Mari Pünther
mari@tank.no

SNIPP SNAPP SNUTE, OPPDRADELSE ER UTE!

I den siste rammeplan for barnehagen er ordet oppdragelse ute. Når oppdragelse forsvinner vil kun læring stå igjen.

Oppdragelsesbegrepet ble fjernet og dannelsesbegrepet ble lagt til barnehagens formålsparagraf i 2008. Fra da har danning erstattet oppdragelse. Målet med denne artikkelen er å utvide fortellingen om hvordan det kan ha seg at oppdragelsen forsvant fra barnehagen. Vår påstand er at danning som «oppdragelsens arvtaker» må forstås i sammenheng med den pågående forskyvning fra omsorg og oppdragelse til læring og kompetanse. Det handler ikke bare om begrepsmessige endringer, men om en økende individualisering av vår forståelse for hvordan barn blir en del av samfunn og kultur. I denne artikkelen undersøker vi hvordan læring omtales i de ulike rammeplanene for barnehagen (fra 1995, 2006/2011 og 2017), og får et innhold som fjerner det fra hverdagslivet og oppdragelse.¹

ØKENDE INDIVIDUALISERING

Herman Giesecke (1998) har pekt på motsetningen som finnes mellom en økende individualisering og oppdragelsens forbindelse til noe felles med andre. I hans analyse er oppdragelsens rekkevidde på retur, fordi det indivi-

duelle krever større plass. Dersom det er riktig vil kanskje den voksne generasjonen forsøk på å føre de unge inn i den sosiale og kulturelle sammenhengen som oppdragelsen foregår i, skje mer indirekte: barna føres inn i kultur og samfunn gjennom et pedagogisk tilrettelagt miljø, og det beskrives som læringsprosesser.

ET NYTT LÆRINGSSPRÅK

I en analyse av vår nære pedagogisk-politiske idéhistorie beskrives en «lærings- og kompetansepolitisk vending» (Korsgaard m.fl., 2017, s. 360). Den startet med en serie rapporter fra OECD, EU og UNESCO (1993–1996) der begrepene livslang læring og kompetanse ble innført som nye nøkkelbegreper som skulle gjøre det mulig for utdanningssystemet å møte krav til arbeidskraftens fleksibilitet og omstillingsparathed. Individuell, aktiv selvlæring fremheves.

Et nytt læringsspråk dominerer, særlig i utdanningspolitiske sammenhenger. Det har også blitt en del av hverdagsvokabularet for pedagoger i mange land (Biesta, 2015). Det er interessant at det nye læringsspråket, slik det fremskrives fra politisk hold, ikke synes å ha plass for oppdragelse som et sosialt og kulturelt fenomen.

I stedet erstattes oppdragelse av begreper som danning, læring og en forestilling om lekende læring. For å underbygge tesen om læring som oppdragelsens egentlige arvtaker undersøker vi hvordan læringsspråket kommer til uttrykk i rammeplaner for barnehagen i Norge fra 1995 til 2017.

RAMMEPLAN FOR BARNEHAGEN 1995

Oppdragelse hadde en sentral plass i den første rammeplanen for barnehager fra 1995, og knyttes til mange ulike aspekter ved barns institusjonelle liv. I planen fremheves tradisjonen som springer ut av Friedrich Fröbels tanker om barnehagen. Et

utdrag som representerer planens etos er dette:

«Barndommen som livsfase har stor egenverdi, og barns egen frie tid, egen kultur og lek er grunnleggende. Som et ledd i å gi barn nødvendig støtte og mulighet for utvikling synliggjør og utdyper rammeplanen den pedagogiske arbeidsformen og innholdet i barnehagen. En slik plan er de voksnes redskap. Men det finnes et *barneperspektiv* som *alltid må være til stede* i all planlegging i barnehagen. Det er *personalets plikt* som ansatte i barnehagen å *alltid jakte på barneperspektivet* når virksomheten planlegges» (s. 18, vår kursivering).

BRUKER LEK FOR Å OPPNÅ LÆRING

I dette og lignende utsagn finnes det vi kan tolke som rammeplanens selvbevissthet: planen er et redskap som forplikter personalet på et barneperspektiv og de rammer det setter. Barnet og dets egen frie tid, kultur og lek skal

DET PEDAGOGISKE BEGJÆRET OM Å BRUKE LEKEN FOR Å NÅ SINE LÆRINGSMÅL TØYLES MED BARNEPERSPEKTIVET.

være utgangspunkt og mål i det pedagogiske arbeidet.

I all hovedsak synes læring å være knyttet til hverdagsaktiviteter. Det handler om deltagelse og forstås som en integrert del av hverdagens små og store gjøremål. En stor del av barns barnehagehverdag består i å leke, og pedagogikken har kastet mange «begjærlige blikk på leken» (Hohr, 2016) med ønske om å sette den i sin tjeneste. Denne problematikken er reflektert i Rammeplanen fra 1995. Det understrekes at det å leke er et mål i seg selv og at leken er en grunnleggende menneskelig uttrykksform. Det pedagogiske begjæret om å bruke leken for å nå sine læringsmål tøyles med barneperspektivet.

kan kanskje si at innholdet i visse begrep ble tatt for gitt. Oppdragelse blir stort sett brukt i sammenheng med omsorg, lek og læring. For eksempel slik: «Å se omsorg og oppdragelse, lek, hverdagsaktiviteter og læring i sammenheng, er et særtrekk ved norsk barnehagetradisjon» (s. 16). Det gjenspeiler at historisk har barneoppdragelse, både i teori og praksis, kanskje vært den sentrale pedagogiske oppgaven, en oppgave som trenger gjentagende overveielser og refleksjon ettersom samfunn, kultur og mennesker forandrer seg. I rammeplanen fra 1995 så vi denne typen overveielser. I rammeplanen fra 2006 er de minimale.

OPPDAGELSE FJERNET

I 2008 ble formålsparagrafen i Barnehageloven revidert og oppdragsbegrepet ble fjernet. Den nye formålsbestemmelsen for barnehagen trådte i kraft 1. august 2010 og der står følgende: «Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling». I en presisering fra Statsministerens

KUNNSKAPSLØFT I 2006

I 2006 kom en ny rammeplan. Den tolkes som en parallell til skolens kunnskapsløft på grunn av sitt fokus på læring, og fordi inndelingen av fagområdene tilsvarer fagene barna vil møte i skolen. Vi finner fortsatt ordet oppdragelse nevnt flere ganger. Det utdypes ikke, men det er heller ikke mange andre ord som får noen nærmere innholdsbestemmelse. Vi

kontor knyttes en tydelig forbindelse til skolen: «For første gang skal barnehage og skole bygge sine samfunnsmandat på felles verdier som understreker helhet og sammenheng i barns og unges læring og utvikling».

LÆRINGSSPRÅKET DOMINERER

Den sammenheng som etableres mellom barnehage og skole skjer på skolens premisser. Skolen er blitt «referansepunkt for barnehageaktivitetene» (Schaanning, 2016). At læringsperspektivet er satt fremst blir tydelig av selve språkbruken i rammeplanen. Den domineres av det læringsspråket som kom i kjølvannet av den lærings- og kompetansepoltiske vendingen på 1990-tallet. Det dreier seg om læringsprosesser, læringsmiljø, læringsmuligheter, læringsarena, læringssituasjoner, læringserfaringer, læringsfelt, læringsområder, læringsform, motivasjon for læring, livslang læring. Det hele skal munne ut i at barna får *et positivt forhold til seg selv og sin egen læringsprosess*. I sin

analyse av vår samtids pedagogiske idéhistorie antyder Korsgaard m.fl. at dersom oppdragelse forsvinner, vil kun læring stå igjen. Den analysen synes treffsikker når det gjelder den norske barnehagen.

NY RAMMEPLAN 2017

I den siste rammeplan for barnehagen er oppdragelse ute. Her er dannelsbegrepet tonet ned. Heller ikke læringsbegrepet er fremtredende. Det som kanskje overrasker er at lek dukker opp som del av ord hele 60 ganger. En tolkning kan være at departementet har bestrebet seg på å gjenopprette et mer balansert forhold mellom lek, omsorg, læring og dannelse i den siste rammeplanen for barnehagen. Eller at læringsperspektivet nå er så selvfølgelig at det ikke trenger å understrekes. Det reflekteres ikke over hvordan en anerkjennelse av lek skal ha praktiske konsekvenser, slik vi så i rammeplanen fra 1995 der barneperspektivet tøyler voksenviljen til styring og målrettethet. I 2017 er

kravet om å tøyte begjæret etter å ta leken i bruk i barnas læringsarbeid nærmest fraværende:

«Barnas lek danner et viktig grunnlag for arbeidet med fagområdene. Barnehagen skal ta utgangspunkt i barnas engasjement og bidrag slik at arbeidet med fagområdene kan oppleves som en meningsfull og morsom del av barnas hverdag. [...] Fagområdene er i stor grad de samme som barna møter som fag i skolen». (s. 47)

Selv om ordet læring ikke nevnes ofte, er det opplagt at «arbeid med fagområdene» handler om læring. Læring forstås ikke som deltakelse i hverdagsaktiviteter, men som å arbeide med et innhold som i hovedsak kan forstås som skolefaglig basert. Å arbeide med fagområdene er gjort til hverdag.

LITTERATUR

- GIESECKE, H.** «Socialpædagogik og skolen». I *Tidsskrift for Socialpædagogik*, nr. 1. 1998.
- HOHR, HANSJÖRG.** «Oppdragelse som moralsk oppgave». I *Pedagogiske fenomener*, redigert av Ole Andreas Kvamme, Tone Kvernbekk og Torill Strand, 127–136. Oslo: Cappelen Damm akademisk, 2016.
- KORSGAARD, OVE, KRISTENSEN, JENS ERIK OG JENSEN, HANS SIGSGAARD.** *Pædagogikkens idéhistorie*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2017.
- RAMMEPLAN FOR BARNEHAGEN.** Oslo: Barne- og familiedepartementet, 1995.
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet, 2006.
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet, 2006, revidert 2011.
- RAMMEPLAN FOR BARNEHAGEN.** *Innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet, 2017.
- SCHAANNING, ESPEN.** «Den nye barnehageforståelsen». *Arr – idéhistorisk tidsskrift*, 2, 2016.
- STATSMINISTERENS KONTOR.** Formålsbestemmelse for barnehagen. <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/formalsbestemmelse-for-barnehagen-/id599513/>

NOTE

- 1 Artikkelen er en kortversjon av artikkelen Oppdragelsens endelikt i barnehagen? i *Arr idéhistorisk tidsskrift* nr. 1 2018 (s. 57–67)

DEN SAMMENHENG SOM ETABLERES MELLOM BARNEHAGE OG SKOLE SKJER PÅ SKOLENS PREMISSER.

SETTⁱⁱ

28.-29. november 2018
Norges Varemesse Lillestrøm

Meld deg
på nå!

Møteplassen for moderne og innovativ læring

Digital praksis i barnehagen – mer enn fagområdene

Nina Bauer Bolgan

Mr Tourette Unplugged

Pelle Sandstrak

Når dokumentasjonen stopper i skjermen

Maria Wiman

Samarbeidspartnere

Kompetansepartnere

Arrangører

Slik er vilkårene for de yngste barnas sosiale samspill i barnehagen

De yngste barnas spontane samværsformer som dansing, dunking og roping er barnas viktigste sosiale læringsarena. Barnehageansattes ønske om ro, orden og pedagogisk fremdrift kan fort legge lokk på dette.

TEKST:

Dag Øystein Nome
førsteamanuensis
i pedagogikk,
Universitetet i Agder
dag.nome@uia.no

Barnehage som institusjon har noen særlige kjennetegn som gir det sosiale livet mellom barna helt bestemte forutsetninger. I denne artikkelen vil jeg drøfte disse forutsetningene nærmere med bakgrunn i mitt doktorgradsprosjekt (Nome, 2017).

DE YNGSTE BARNAS SOSIALE SAMSPILL

Våren 2014 gjennomførte jeg et feltarbeid i to ulike småbarnsavdelinger. Utgangspunktet var å undersøke relasjonskvaliteter mellom barna, og mellom barna og de voksne for å forstå hva slags forutsetninger som bør ligge til grunn for å etablere gode, trygge og inkluderende barnegrupper. Prosjektet endte opp med å bli en utforskning av de yngste barnas nonverbale sosiale handlingsrepertoar. Det innebar å få øye på hvordan barna prøvde ut, etablerte og holdt ved like sosialt samspill ved hjelp av kropp og bevegelse, lyder og rytmer i lek og hverdagssituasjoner.

Men jeg så fort at krav om å holde kroppen stille, bruke innestemme, holde lekene på faste plasser og lytte til voksenformidling i samlingsstund i en del tilfeller kunne stå i veien for barnas spontane, ofte støyende samværsformer. Dette fikk meg til å vende blikket mot institusjonens betingelser for sosiale forbindelser mellom de yngste, og for hvilke forventninger barna ble møtt med når de skulle opptre som sosiale aktører.

HVORDAN KONSTRUERES BARNDOM?

Grunnlaget for min forståelse for barn som sosiale aktører, er at barndom må anses som en sosial konstruksjon. Det vil

si at å være barn ikke er en statisk størrelse, men at forventningene til den gode barndommen vil variere over tid og mellom ulike kulturer og sosiale og kulturelle kontekster.

Den svenske etnografen Billy Ehn beskriver det slik: «det vi ikke må glemme er at barn ikke er på et bestemt vis. [...] I mangt og meget er det de voksnes syn på barndommen som gjør barna til det de er. Stereotypier om barn får gjerne formen av *symbolsk inversjon*, det vil si de voksne definerer seg selv indirekte gjennom å karakterisere sin sosiale motpol. Barn er det de voksne ikke er: ville, ukontrollerte, udisiplinerte, ansvarsløse, nytelsessyke, høyrøstede, kroppslige og skitne» (Ehn, 1983, s. 75). Barnehagene fungerer, ifølge Ehn, som et institusjonelt uttrykk for denne inversjonsprosessen. Innretningen av barnehager bygger opp under en bestemt forestilling hva som i vår tid er den gode barndommen. Vi kan altså ikke forstå barndom som fenomen i vår tid uten å forstå hvilket vilkår barnehagens institusjonsliv gir for utøvelse av barndom.

BARNEHAGEN PREGER BARNDOMMEN

Den danske barndomsforskeren Kim Rasmussen (2009) har analysert hvordan barnehagene på ulike måter har vært med på å prege utviklingen av barndom i våre velferdssamfunn. La meg trekke frem noe av det Rasmussen mener er kjennetegn på barndom i vår tid, som er preget av institusjonslivet.

- Barna selvstendigjøres og ansvarliggjøres tidligere enn før. De må tidligere stå på egne ben, ta egne valg og eksponere seg i offentligheten gjennom sin barnehagetilværelse. Mens en barndom i hjemmet i større grad skjermet barn fra det offentlige liv.

KRAVET OM Å BRUKE INNESTEMME, HOLDE LEKENE PÅ FASTE PLASSE OG LYTTE TIL VOKSNE I SAMLINGSSTUNDEN VIL KUNNE STÅ I VEIEN FOR DE YNGSTE BARNAS SPONTANE, OFTE STØYENDE SAMVÆRSFORMER.

- En konsekvens av dette er også at de prestasjonsorienteres tidligere. Det foregår altså en tidligere fokusering på individuelle kompetanser og ferdigheter. Barn blir gjennom sitt liv i barnehager oppmerksomme på sine egne spesifikke ferdigheter og begrensninger i større grad enn i en barndom utenfor institusjonene.
- Samtidig skjer det paradoksalt nok også en avpersonifisering og kollektivisering av barna. De må tilpasse sin adferd til et konformt liv i store homogene grupper preget av køståing, venting på tur og uniformering i matchende refleksvester når de leker ute. Individuelle variasjoner i dagrytme, matpreferanser og aktivitetstyper i hjemmene viskes ut.

VILKÅR FOR BARNAS SOSIALE UTPRØVINGER

I tillegg til at barnehagen konstruerer barndom på helt bestemte og paradoksale måter, gir også institusjonslivet særskilte vilkår for hvordan barnas sosiale utprøvinger kan finne sted.

Som i skolen, har ikke barna valgt å gå i barnehage selv. De blir påtvunget mange timer daglig samvær med andre barn og voksne de i utgangspunktet ikke kjenner, eller har valgt å være sammen med. Men i motsetning til i skolen kan ikke barna idet de begynner i barnehage overskue, eller slutte seg til barnehagens hensikt utover at den fyller tiden i deres liv mens foreldre er på arbeid. Skolen bærer med seg forventninger om blant annet lesing, skriving og regning øvet innenfor klare formelle rammer, og det å være elev er derfor en rolle barn har forventninger til før de begynner.

FORVENTNINGER TIL LEK

Å være barnehagebarn er derimot en mye mer uklar rolle som barn i svært liten grad kan ha noen som helst forventninger til, eller forestilling om før de begynner. Barnehagens lærings- eller oppdragelseskultur er langt mer uklar. Det medfører blant annet at store deler av dagen disponeres tilsynelatende fritt av barna med voksne omkring seg som gir løst støttende og korrigerende rammer.

Barna blir møtt med et sett av mer eller mindre uttalte forventninger til hvordan de bør oppføre seg i disse selvregulerte situasjonene (Gulløv, 2015). Det inkluderer ikke minst en rekke forventninger om hvordan leken bør være. Den bør inkludere flere barn, men ikke være for to-som. Den bør ha en progresjon og unngå å bli rigid eller statisk. Den bør ikke være for flyktig. Konsentrasjon i lek over tid er viktig. Den bør ikke minst inkludere en stigende språklig rikdom. Frilek er derfor i stigende grad gjenstand for pedagogens vurderende blikk.

DISIPLINERING AV KROPPER OG STEMMER

Utover denne frileken og ulike hverdagssituasjoner, som måltid, på- og avkleddning og stell, legges det også til rette for ulike former for *formelle læringssituasjoner* forstått som målrettede planlagte pedagogiske handlinger, utført av de voksne, som ofte krever disiplinering av barnas kropp og stemmer. Ofte er sosial kompetanse tema. Å være venner, å

Det er verdt å være oppmerksom på faren ved å legge lokk på det viktige sosiale livet mellom de yngste, som ofte er både støyende og kaotisk, skriver artikkelforfatteren.
Illustrasjonsfoto: ThinkstockPhoto

inkludere hverandre og å respektere ulikheter er eksempler på innhold i slike formelle læringssituasjoner.

I tillegg er barnehagens uregulerte tid preget av lek med eierløse ting som stadig krever forhandlinger og ulike strategier mellom barna, for at det skal la seg gjøre å etablere og håndtere midlertidige og flyktige eierforhold (Nome, 2018). I skolen kan leken i friminuttet være preget av ulike medbrakte private leker. I barnehagene er dette ikke mulig i samme grad. Mye aktivitet må foregå med eierløse gjenstander. Konsekvensene er på den ene siden en opplevelse av frihet hvor alt gjøres tilgjengelig og mulig å ta i bruk for alle; på den andre siden skapes en opplevelse av usikkerhet og sosiale spenninger omkring retten til å disponere tingene og stedene.

HVA KAN VI LÆRE?

Barnehagen konstruerer et sett forventninger til hva den gode barndommen er, og samtidig gir den helt bestemte og krevende forutsetninger for barns sosiale utprøvinger.

I mine observasjoner i småbarnsavdelinger forsøkte jeg å få øye på hvordan barn manøvrerer i dette institusjonelle landskapet for å skape seg en identitet og en gruppetilhørighet. Jeg fant ikke overraskende, hvor mye kommunikasjon og meningsskaping kroppene og bevegelsene står for. I tillegg er det et nonverbalt lydlandskap i barnegruppene som også synes å ha en sterk kommunikativ funksjon. Det danses og synges, det rasles, dunkes og skrapes, og det huies og ropes. I avhandlingen beskriver jeg dette sosiale livet, og jeg peker på to forhold som er av betydning for barnehagepersonalets arbeid.

- For det første er det påfallende hvor mye sosial utprøving og identitetsutvikling som skjer i spontan lek og hverdagssituasjoner. Det foregår nærmest under radaren for de pedagogiske bestrebelsene om å arbeide med sosial kompetanse. Barnas sosiale orienteringsevne synes til dels å være uavhengig av pedagogiske intervensjoner. Personalets tillit til barns enkle hverdagsopplevelser bør derfor bli større.
- For det andre er det verd å være oppmerksom på faren ved å legge lokk på dette viktige sosiale livet mellom de yngste. Det er ofte både støyende, kaotisk og lite progressionsorientert. For å si det litt banalt; Det som er mest verdifullt for barnas opplevelse av å høre til i verden og med hverandre, kan fra tid til annen komme i konflikt med personalets intensjon om å skape orden, ro og pedagogisk fremdrift.

Institusjonslivet vil alltid ha en sterkt regulerende funksjon på små barns liv. Dermed risikere vi å legge lokk på barns spontane samværsformer og dermed deres viktigste sosiale læringsarena. Mitt mål er at barnehagene kan tone ned reguleringen av kropp og stemme noe og legge mindre vekt på formelle læringssituasjoner hvor disiplineren er sterkest.

LITTERATUR

- EHN, B.** (1983). *Ska vi leken tiger?: daghemsliv ur kulturell synsvinkel*. Stockholm: LiberFörlag.
- GULLØV, E.** (2015). Tidlig sivilisering. I Laura Gilliam & Eva Gulløv (Red.), *Siviliserende institusjoner: om idealer og distinksjoner i oppdragelse*. Bergen: Fagbokforl.
- NOME, D.** (2018). Vennskap i småbarnsavdelinger som private relasjoner på en offentlig arena. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 4.
- NOME, D. Ø.** (2017). De yngste barnas nonverbale sosiale handlingsrepertoar – slik det utvikler seg og kommer til uttrykk i norske barnehager. *Doctoral dissertations at University of Agder*.
- RASMUSSEN, K.** (2009). Om barndommens institusjonalisering. I Susanne Høklund (Red.), *Barndommens organisering i et dansk institusjonsperspektiv*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

NOTE

- 1 Oversatt fra svensk av forfatteren

TEKST:

Frank Bræin
barnehagelærer og leder
for pedagogstudentene
i Utdanningsforbundet
frank.braein@gmail.com

– VI MÅ TØRRE Å TA PLESS I DEBATTEN

Som barnehagelærere og studenter må vi ha rett til å ytre oss kritisk, uten frykt for represalier. Vi må tørre å ta plass i debatten for en bedre barnehage.

Det stormer. Det stormer rundt læreren i barnehage og skole. I debattene om lærerprofesjonen, om læreres rett til yringsfrihet, om å bryte en taushetskultur i skole og barnehage, om å gi lærere tillit. I midten av denne stormen står barna. De som gjør det hele verdt det. Barna som gir lærere mot til å stå i uværet, bråket og stormen. Barna som lever livene sine i barnehagen og som ikke kan velge å gå når det stormer som verst.

BARNAS BESTE

Er det ikke barns beste som driver oss? Jeg tror det. Og ansvaret vi påtar oss idet vi trer inn i lærerprofesjonen og dens fellesskap. Der vi kan løfte blikket for å se helheten, hverandre, mangfoldet og fellesskapet. Og så må vi tørre å bruke hverandre og stå sammen i kampen for en bedre barnehage, for barna og for hverandre. Lærere og ledere i barnehage og skole forplikter seg til en profesjonsetisk plattform, et felles grunnlag for å videreutvikle lærerprofesjonens etiske bevissthet. I denne plattformen finner vi blant annet at profesjonen skal vise

mot og være tydelige målbærere av samfunnsmandatet vårt, der vi skal bruke yringsfriheten og si fra når vi opplever faglige og etiske uforsvarlige tilstander.

MULIGHET TIL Å YTRE SEG KRITISK

Dersom barnehagen skal være et sted for demokratisk deltakelse, slik rammeplanen sier (Kunnskapsdepartementet 2017, s. 8) må profesjonsutøverne selv ha muligheten til å ytre seg kritisk, uten frykt for represalier eller utestengelse. Som student er det godt å se et fellesskap som støtter hverandre og som står opp for barna. Det gir meg håp om at det er mulig å endre strukturer, og at det nytter å bruke stemmen. Vi må tørre å ta plass i debatten, enten vi er barnehagelærere, eller studenter. Vi må tørre å stå for noe, og vi må være stolte av jobben vi skal ut å gjøre. Som student har jeg erfart at det nytter å si ifra, og det nytter å ta litt plass for det man tror på. Og det aller viktigste er kanskje at man alltid står sterkere sammen. Derfor tror jeg på profesjonsfellesskapet, og kraften som ligger i muligheten til å organisere seg, enten det er i en studentorganisasjon eller en fagforening for arbeidstakere.

LETT Å MISTE MOTET

Det kan være lett å resignere og miste motet når verdiene våre utfordres, og det stormer som verst. Da må vi huske på fellesskapet, og at vi ikke står alene. Når jeg tenker på mot, liker jeg å tenke på hvordan Per Fugelli snakket om mot. Håpefullt og lekent, kritisk og drømmende gir han motet kraft.

Mot er den dyd som kan stimulere de milliarder udrømte drømmer, utenkte tanker, ikke-følte følelser, ikke-skapt kunnskap og ugjorte handlinger som bor inne i hvert eneste menneske. Bare ved å leke og herje med sannheten, bare ved å tenke fantastisk kan vi åpne for radikal ny erkjennelse.

LITTERATUR**RAMMEPLAN FOR BARNEHAGEN (2017)**

Per Fugelli, Aftenposten, Norge er blitt et feigt land, 05.02.14: aftenposten.no/meninger/kronikk/i/4dXjG/Norge-er-bli-ett-feigt-land-utdanningsforbundet.no/globalassets/larerhverdagen/profesjonsetikk/larerprof_etiske_plattform_a4.pdf.

I hvert nummer inviterer vi en student til å skrive om et tema studenten brenner for.

TEKST:

Bjørnhild Fjeld
frilansjournalist
bjornhild@tastatore.no

FOTO:

Tore Fjeld
fotograf
tore@tastatore.no

BARNEHAGEN MIN

Vi besøker barnehager litt
utenom det vanlige. Tips oss
på forstesteg@udf.no

En råtass på traktor

Den gamle bondegården er gjort om til en barnehage med 46 barn, to kaniner, en minigris og den populære traktoren Råtass.

**HELGERUD
BARNEGÅRD AS,
LIER I BUSKERUD**

LIER

N

år du kjører opp alleen til Helgerud Barnegård i Lier i Buskerud kommer du til et fredelig sted. Den tidligere bondegården er i dag barnehage med 13 ansatte,

46 barn, to kaniner og en minigris. To småjenter fryder seg over å kunne plukke så mye blomster de vil i skråningen ovenfor gården og ta med inn for å sette i vann.

HAR INGEN GJERDER

– Dette er en fredelig plett på jord. Her har vi ingen gjerder, men det er så mye plass her at ingen stikker av likevel, forteller Kristin Eriksrud som er daglig leder i Helgerud Barnegård AS.

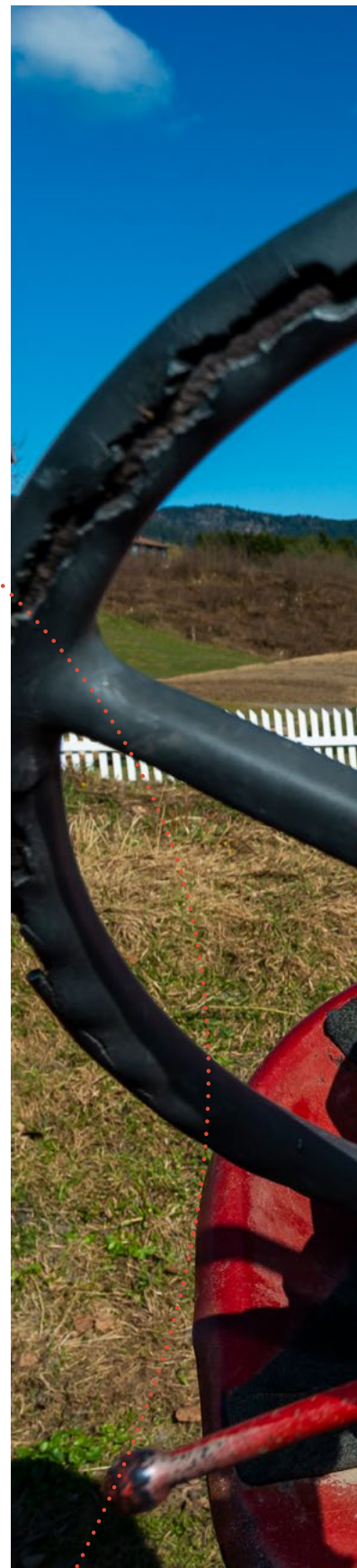
Nærmest husene er det lekeapparater, huske og sandkasse, og en asfaltert sykkelsti som er veldig populær.

– Jeg har syklet 17 runder, sier en liten gutt som kanskje har ambisjoner om fremtidig Tour de France-deltakelse.

På gården har de også traktoren Råtass. Den er satt i stand av noen fedre som syntes at det burde være en traktor på barnegården.

Det meste av tiden er det likevel de naturlige «lekeapparatene» som er mest populære, som trær, trestammer og blomstereng.

– Hos oss får de klatre i trær og hoppe over bekken. De lærer seg fort hva som kan være farlig. Og de får en voldsom mestringsfølelse av å få prøve ut kroppen, og hva de klarer, mener Kristin Eriksrud.

Traktoren Råtass er populær blant barna i barnehagen Helgerud Barnegård i Lier. Her er det Alicia som tar styringen.

1. Helgerud Barnegård ligger idyllisk til ikke så langt fra Lierbyen utenfor Drammen. 2. Noen av de få gjerdene i barnehagen er rundt huset til minigrisen Lynet, slik at den ikke skal stikke av. Foto: Helgerud barnegård. 3. Martin og Mari (bak) leker gjerne med kaninen Kasper, som de har i barnehagen sin. 4. På det lille utekjøkkenet lager Nana (f.v.) og Alicia deilige sølekaker sammen med daglig leder Kristin Eriksrud.

“

Det vil si, noen gjerdene er det også i denne barnehagen, rundt det innerste tunet. Det er for at minigrisen Lynet ikke skal stikke av. Til vanlig bor både grisen og de to kaninene i låven, men på fine dager får de komme ut. Det setter barna stor pris på.

– Kaninen liker gulrot veldig godt, forteller Mari, som har gått inn i innhegningen til kaninene Kasper og Marabel for å mate dem. Hun legger hodet ned mot pelsen til Kasper kanin.

– Jeg tror det er bra for barn å lære seg å ha omsorg for dyr, sier Kristin.

SÅ EN KALV BLI FØDT

Om sommeren beiter kviger fra en nabogård rett ved barnehagen. En gang

DEN FRIHETEN SOM BARNA FÅR NÅR DE GÅR HER, ER HELT UNIK.

ble både barn, ansatte og foreldre vitne til en kalvfødsel – midt i hentetida.

– En fødsel er noe de fleste bare har sett på TV. Her fikk vi se det med egne øyne, det var helt fantastisk, forteller Kristin.

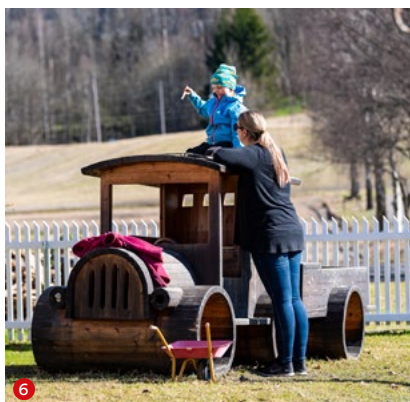
Hun har jobbet i barnehagen siden 2003, og de fleste andre ansatte har også vært her i minst ti år. Verken Kristin, eller kollegene kan tenke seg et bedre sted å jobbe.

– Om vinteren blir det kjørt opp

skiløyper på jordene rett ved barnehagen. Ungene elsker det. Jeg tenker ofte: Dette er faktisk jobben min, så heldig jeg er.

Beate Aasgård er pedagogisk leder på avdeling Harepus, og har vært ansatt siden 2006. Hun trives kjempegodt.

– Den friheten som barna får når de går her, er helt unik. Det er veldig deilig å slippe å ha gjerdene overalt, og at barna kan gå fritt uten at det er farlig. Samtidig er vi nær Lierbyen hvis

5. Traktoren Råtass er populær hos Martin og barna på Helgerud Barnegård i Lier. 6. Anton har tatt seg en tur på taket til lastebilen, og prater med vikar og barnehagelærerstudent Elisabeth Adde Høiberg. 7. Pilehyttene blir helt grønne om sommeren, og er populære gjemmemsteder for barnehagebarna. 8. Mari og Anton har fått opp farta på huska i barnehagen, som opprinnelig er en gård fra 1868.

vi for eksempel vil gå på biblioteket, forteller hun.

DELER BARN I MINDRE GRUPPER

Helgerud gård har historie fra mange hundre år tilbake, og hovedbygningen på gården ble bygget i 1868. I 1997 ble det startet opp familiebarnehage av familien som da eide gården. Og fra 2007 har gården huset en privat barnehage. De tre avdelingene holder til i hvert sitt hus, og er delt inn etter alder. Daglig leder Kristin forteller at selv om bygningene på gården er gamle og opprinnelig ikke beregnet til bruk som barnehage, fungerer de veldig bra.

Kristin mener det unike med barnehagen er nettopp at de har så mye plass. Det gjør at det aldri blir slutt på

ting å utforske, i alle fall ikke ute.

– Jeg skal ikke si at det ikke kan være bråkete også i vår barnehage, men vi har ikke bakgrunnsstøy fra biltrafikk. Når vi er på et så stort område gjør det heller ikke noe om barna lager litt lyd, mener hun. Barn som ønsker det har også plass til å være litt alene, eller i mindre grupper.

– Alle trenger å få være litt i fred og ro av og til. Det får de her, sier Kristin.

LÆRER NYE SANGER

Hvert år velger barnehagen et tema de jobber mye med. I år er temaet «jungelen», med blant annet musikk-eventyret «Jonas i jungelen». De har delt opp eventyret i «kapitler», som de

HELGERUD BARNEGÅRD AS

- Privat barnehage i Lier kommune i Buskerud.
- Startet som familiebarnehage i 1997 og gradvis utvidet til 2006. Har siden vært privat barnehage drevet som aksjeselskap og eid av Lier Invest.
- 3 avdelinger med til sammen 46 barn.
- 13 ansatte, av dem er 6 barnehagelærere.

voksne spiller for barna i fellessamling en gang i måneden.

– Dette gjør vi også for at de ansatte skal lære nye sanger. Det blir fort at vi synger mange av de samme sangene, sier Kristin Eriksrud.

🕒 **Utvikling**
Fra utviklingspsykologi
til utviklingsvitenskap
 Dion Sommer
 Oversatt av Arne Solli
 Universitetsforlaget (2018)
 128 sider

ANMELDT AV:
Maria Øksnes
 professor i pedagogikk,
 Institutt for lærerutdanning,
 NTNU
maria.oksnes@ntnu.no

Kritikk av klassisk utviklingspsykologi

En bok som bidrar med viktig kunnskap om barns utvikling og er kritisk til den pedagogiske styringen av barnehagen.

Dion Sommer, professor i utviklingspsykologi ved Psykologisk Institut, Aarhus Universitet, er kjent som skarp kritiker av PISA-tester og tidlig målstyrt skoleforberedelse. I boken *Utvikling* retter han kritikk mot den klassiske utviklingspsykologien, og hevder å være den første i Danmark som tar skrittet videre inn i utviklingsvitenskapen.

EN «UP FRONT» FAGBOK

Boken kan virke ufokusert da den har mange innfallsvinkler til utvikling. Sommer trekker på filosofi, historie, sosiologi og epigenetikk og hevder at utvikling må forstås i forhold til samfunnsmessige betingelser. Det er mulig å forstå tverrfagligheten som preger boken som et uttrykk for at det han kaller «up front»: Sommer tar utgangspunkt i hva som er «hot» i internasjonal utviklingsvitenskap. Det handler om helt nye måter å forstå menneskers forandringer på.

AVLIVER MYTER MED EVIDENS

Sommer tar et oppgjør med flere etablerte, men foreldete, forestillinger om utvikling, for eksempel barnets vei fra ufullkommenhet til den voksnes fullkommenhet. Han introduserer en epigenetisk forståelse av utvikling som betyr at miljøopplevelser, som for eksempel lek tenner og slukker for gener som kan gi evolusjonære fordeler: barn påvirkes på cellenivå her og nå, og endringene føres videre allerede til foreldrenes barn.

PROFESJONELL DANNELSE

Leseren får gode eksempler på hvordan forskningen kan ha konsekvenser for profesjonelle som at: Hjernebjelken til barn som leker hyppig er tykkere enn hos barn som ser mye på TV eller iPad. Konklusjon: Barns lek tenner epigenetiske prosesser i hjernen. Vi må unngå målstyrt instruksjons- og treningspedagogikk, ifølge Sommer. Han understreker at profesjonell dannelses handler om mer enn å kunne sine begreper. Det handler om å vise interesse for andres

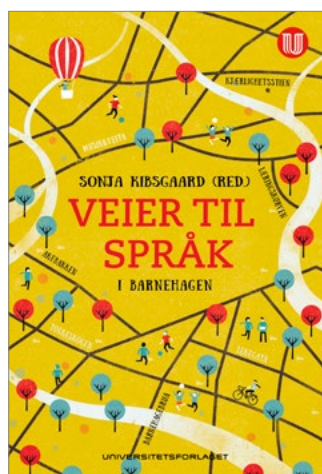
velferd og ty til motmakt mot den politiserte pedagogikk som ønsker nyttige prosjekter. De kan bidra til negative utviklingskonsekvenser for barn.

ET BARNEPERSPEKTIV?

Sommer er tydelig forarget over at barndom reduseres til forberedelse til voksendom, der barn har verdi som en investeringsressurs i fremtiden. Jeg aner en viss tvetydighet i Sommers standpunkt: når han argumenterer for lekende læring og barneperspektivet, er det vanskelig å se hvordan han selv kommer unna «det skal betale seg logikken». Til sjuende og sist argumenterer han for at leken bidrar til gevinster – ikke bare sosial atferd og kreativitet, men «hard core», faglige ferdigheter som grunnleggende matematikk-, natur- og språkforståelse.

Likevel, det står respekt av den kritiske stemmen Sommer retter mot det han kaller fjernstyringen av pedagogikken i barnehage og skole. Boken bidrar med viktig kunnskap om utvikling.

Les portrettet av Dion Sommer på side 36.

➔ **Veier til språk i barnehagen**
 Sonja Kibsgaard (red.)
 Universitetsforlaget (2018)
 224 sider

ANMELDT AV:
Ingeborg Tvetter Thoresen
 tidligere rektor og førstelektor
 ved Høgskolen i Vestfold, forsker
 og forfatter. Er nå skribent og
 foredragsholder
ingeborg.t.thoresen@usn.no

Språklæring hele dagen

En forutsetning for barns læring av språk er relasjonen barnet har til personalet i barnehagen.

Det er hovedbudskapet i Sonja Kibsgaards kapittel «Språktilegnelse og kjærlighet» i boka *Veier til språk*, som hun er redaktør for. Personalets betydning for det totale språkmiljøet i barnehagen gjennomsyrrer bokenes tolv kapitler.

LYTTENDE SPRÅKFORBILDER

Forfatterne i boka er solide forskere på ulike fagområder. De viser betydningen av barnehagens ansatte som faglig bevisste, lyttende, respekt- og innsiktsfulle forbilder som språkbrukere i møte med barna. Boka er forankret i myndighetenes krav på makroplan til barnehagens oppgaver på det språklige fagfeltet. Spørsmålet er hvordan barnehagelærerne kan finne veier til språk i de daglige oppgavene. Som innsiktsfulle veivisere setter forfatterne leseren på sporet. Mikrostudier som er gjengitt, levendegjør stoffet. Du får innsikt i hva som bidrar til barns språkutvikling, enten de

tilhører minoriteter eller majoriteten, språklig eller kulturelt sett. Husby skriver om kritiske perioder for hjernens utvikling.

LEKESLÅSSING OG SANG

Alle sider ved barnehagens hverdag og barnas livsutfoldelse er betydningsfulle, enten det er boltrelek og lekeslåsning som kommunikasjon (Storli og Moser), utelek (Berg og Bjørgen), toddlers egne fortelleruttrykk (Olaussen), eller det er språk via sang (Kulset). Viktig forståelse for lesestundene i barnehagens hverdag og ulike sjangres betydning for barnets språklige utvikling, poetiske tekster, eventyr og bildebøker, leverer Dyrkorn Fodstad. Hovdes arbeid med de ansatte og deres tiltro til evnen til å bidra med sin musikalitet, er en veirydderjobb, som kan hjelpe mange barnehagelærere. Kanstads kapittel «Utvikling av språkfellesskap via tolk», sammen med Kibsgaards «Språklige

læringsprosesser i barnehagen» berører leseren, fordi vi ser hva det vil si for et barn både å bli forstått, anerkjent, heve sin stemme og delta i språkfellesskapet.

KAN SKAPE TRYGGHET

Antologien henvender seg først og fremst til barnehagelærerstudenter. Derfor er den forskningsbasert, med faguttrykk, referanser og det teoretiske grunnlaget for forskningsprosjektene. Det kan nok forstyrre leseprosessen. Men barnehageansatte må ikke legge boka vekk av den grunn. Referansene kan lede en interessert leser til nye kunnskapskilder, som skaper trygghet for en helhetlig tenkning og praksis som er barnehagens styrke. Det er ifølge Monica Seland, i kapitlet om barns lekende improvisasjon, ikke like langt framme hos myndighetene, som har et snevert krav til språkformidling og språkstimulering i barnehagen.

⊕ **Læringens ville veier**
Etiske møter i barnehagen
 Birgitte Fjørtoft
 Pedagogisk forum (2018)
 191 sider

ANMELDT AV:
 Ingeborg Tveter Thoresen
 tidligere rektor og førstelektor
 ved Høgskolen i Vestfold, forsker
 og forfatter. Er nå skribent og
 foredragsholder
 ingeborg.t.thoresen@usn.no

⊕ **Se og forstå barn**
Vurdering i barnehagen
 Turi Pålerud
 Fagbokforlaget (2018)
 162 sider

Hva er vurderingsarbeid i barnehagen? Det gir denne boka svar på. Det kan skje spontant i samspill og med systematikk, der målet er å følge med på barns trivsel og utvikling. Målet med boka er å bidra med et språk som gjør det enklere for barnehagelærerne å snakke om eget vurderingsarbeid. Tema er blant annet rammeplanen og profesjonsetikk som redskap i vurdering, dokumentasjon og personvern.

Nytenkende og utfordrende

Birgitte Fjørtoft utfordrer tanker og begrunnelser for det barnehagelærere gjør sammen med barna.

Forfatteren har vært gjest i andres tanker, først og fremst hos Jacques Derrida, kjent for ideene om dekonstruksjon. Med denne boka inviterer hun leseren til å være gjest i hennes tanker.

Hun er også inspirert av «barnehagelærere som tør å si at de ikke vet alt, (...) som lar seg rive med av alt det uforutsette, (...) alt som ikke går an å planlegge» i møtet med barna (s. 11).

MODIG OG KRITISK

Boka kan leses som et brev. Fjørtoft er både personlig og faglig utfordrende i sin nytenkning. Hun tar et oppgjør med tilvante, størkede tankebaner, ikke for å kaste kunnskap over bord, men for gjenteke pedagogikkens oppgave, et «umulig prosjekt», i følge med kritiske tenkere som Derrida og Gert Biesta. Hennes fortjeneste er at hun, fascinert av barna og yrket, med mot og tankekraft kritisk gjentecker barnehagepedagogikken.

ÅPNER LESERNES SINN

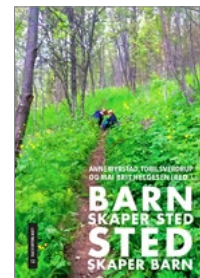
Biesta er inspirert av filosofen Emmanuel Levinas, der møtet med den andre, som helt annerledes, fordrer åpenhet og respekt. Pedagogikk og etikk henger nøye sammen, og medfører ansvar. «Møtet» er risikofyllt, alltid unikt, uforutsigbart og åpent med hensyn til hvordan det blir, og hvordan det svares på situasjonen. Med dette utgangspunktet jobber Fjørtoft seg gjennom teorier fra utviklings- og læringspsykologi og annet fornuftsbasert tankegods i forskning og i pålegg barnehagelærere møter, som test- og kontrollregimer som både rammer inn og rammer barns liv.

Hun er kritisk til begjæret etter kontroll, systemer og skjemaer for barns læring, og utfordrer tankene omkring og begrunnelsene for det barnehagelærere gjør sammen med det enkelte barn, hvordan det tas imot. Fjørtoft gir små glimt fra hverdagen, som også åpner leserens sinn.

⊕ **Det beste fra idébroen for barnehagen**
 Svein Helge Grødem (red.)
 Pedagogisk forum (2018)
 128 sider

Nå er en rekke ideer og bilder fra facebook-gruppen idébroen for barnehagen samlet i egen bok med de beste ideene fra de over 66.000 medlemmene. Du får ideer til hvordan du kan lage bilbaner, regnbuebrød, gjøre om en trommel til tog eller en dinosaurverden – og ideer til tema Lille larven aldri mett.

⊕ **Barn skaper sted, sted skaper barn**
 Anne Myrstad, Toril Sverdrup og Mai Britt Helgesen (red.)
 Fagbokforlaget (2018)
 200 sider

En bok som ønsker å vise hvordan steder i barnehagens hverdagsliv påvirker barns læring, utvikling og relasjoner. Hva betyr klima, topologi, vær, natur og kultur for barnehagebarna? En artikkelsamling om blant annet stedspedagogikk, tilhørighet, barns vandring og erfaringer fra samiske og russiske barnehager. For studenter, faglærere og forskere.

⊕ **Pedagogisk ledelse i barnehagen**
Tonje Skoglund og Pia Sundvall
Universitetsforlaget (2017)
170 sider

ANMELDT AV:
Kristin Holte Haug
dosent, Institutt for
barnehagelærerutdanning,
Fakultet for lærerutdanning
og internasjonale studier, Oslo
Met – Storbyuniversitetet
kristin.holtehaug@hioa.no

⊕ **Profesjonell uro**
Barnehagelæreres ansvar, integritet og motstand
Mari Pettersvold og
Solveig Østrem
Fagbokforlaget (2018)
180 sider

Boken er basert på en studie blant 15 barnehagelærere som sier nei til krav som strider med det de mener er faglig og etisk uforvarlig. Den handler om uroen som fører til motstand når verdiene i barnehagens formål er under press. Barnehagelærerne forteller hva de sa nei til, hvorfor, på hvilken måte og hvilke følger det fikk. Boka gir kunnskap om ytringsfrihet og argumentasjon.

⊕ **Lekelyst med rom for innelek**
Trude Anette
Brendeland
Pedagogisk forum
(2018)
260 sider

Du får en rekke ideer til hvordan du kan innrede lekerom som inspirerer og gir barn og voksne mulighet til lekende samspill. Du får kunnskap om rommenes betydning, materiell, hindringer for lek, lekegrupper og hva lekeklok voksendeltakelse betyr. Boka har fine bilder med konkrete ideer til lekerom der barna kan gjemme seg, sanse, helle, stable, musisere og late som, samt ideer til temarom og kreative kommoder.

⊕ **Barn og estetisk praksis**
sanser, væren og læring
Alice Kjær
Cappelen Damm
Akademisk (2018)
168 sider

Barns kroppslige og sanselige uttrykksformer og betydningen det har for læring og utvikling er tema i boka. Estetisk praksis handler om barns sanselige omgang med kultur og natur; både opplevelser, læring og skapende aktiviteter og ikke bare kunst. Forfatteren er inspirert av Reggio Emilia, og boka har praktiske eksempler fra barnehagen som sanserom og balanselek.

Praksisnær fagbok

En reflektert og velskrevet bok om utfordringene pedagogiske ledere møter i hverdagen.

Fagbøker skrevet av barnehageansatte er ikke dagligdags. Forfatterne, begge utdannet barnehagelærere med master i barnehagepedagogikk og solid praksis fra barnehagen, har levert en reflektert, praksisnær og velskrevet fagbok.

FAGLEGGING

Bokens gjennomgående begrep er faglegging av barnehagehverdagen. Faglegging handler om at pedagogiske ledere deler sin barnehagefaglige kunnskap med kollegene. Ved å peke ut hverdagsøyeblikkene og gjøre dem til gjenstand for kritisk refleksjon og sette faglige ord på det som foregår, skjer faglegging.

Forfatterne lever som de lærer. Basis for boken er forfatternes refleksjoner over begrepet faglegging gjennomført med kolleger i tre faggrupper. Praksisfortellinger deles raust med leseren og brukes til å reflektere over utfordringer pedagogiske ledere møter i sin personalledelse. Refleksjoner knyttes gjennomgående til teori og gir boken faglig tyngde, samt retning for utdypende lesing.

WISE SIN KUNNSKAP

Med denne boken tilbyr forfatterne på troverdig vis nærhet til barnehagens praksis og dilemmaer. Et tema som går igjen er at barnehagelærerne må tørre og ville tre aktivt og tydelig fram med sin profesjonskunnskap i dialog med sine medarbeidere. Noen av praksisfortellingene kunne vært kortere, slik at forfatternes kompetente stemmer kunne blitt løftet mer.

Bokens 170 sider fordeles over 6 kapitler. Delikat layout, med luftige marger og praksisfortellingene plassert i egne rammer, samt kapiteltoppsummeringer, gjør boken leservennlig. Jeg leste den fra perm til perm, men kapitlene fungerer også hver for seg. Den detaljerte innholdsfortegnelsen og stikkordregisteret gjør det enkelt å finne fram.

En bok som bidrar til en rikere faghverdag for barnehageansatte, studenter og lærere i profesjonsutdanningen.

Nyheter i sandkassa

**Barn leker det de ser på TV.
Men er det greit at barn leker krig?**

TEKST OG ILLUSTRASJON:

Morten Solheim
Seniorrådgiver i Utdanningsforbundet
morten.solheim@utdanningsforbundet.no

K ABANG!
Det var Oliver som brølte. Jeg hadde ikke fått med meg hva de to gutta som satt halvt begravet i sandkassa holdt på med, og skvatt til av ropet.

- BOOM! svarte Kristian, og en planke føk til værs så sandspruten sto.
- Også kom bilene, sa Oliver.
- Ja, men nå var brua borte, svarte Kristian.

Deretter ble en hel konvoi av primærfargede kjøretøyer i plastikk trillet utfor restene av brua, og ned i det vesle elveleiet.

Kollegaen min og jeg beveget oss sakte mot åstedet.

– Hva gjør dere? spurte hun guttene etter en liten stund.

– Vi sprenger broer, vel, svarte Oliver, som om det var den største selvfølge.

Nyhetene var kommet til sandkassa.

FRA KOSOVO TIL BERGEN

I mars 1999 innleder NATO sin Operation Allied Force, en intervensjon som skulle bli begynnelsen på slutten på Kosovokrigen. NATOs angrep besto i hovedsak av flyangrep og det ble sluppet nesten 30.000 bomber fra luften, og i tillegg skutt over 200 krysserraketter. I slutten av mai 1999 tok det av 300 bombefly hver dag. Dette er enorme tall, og det sier seg

selv at denne krigen skyggela det europeiske nyhetsbildet i månedsvis. Ikke minst fikk 3. fase stor oppmerksomhet, da NATO begynte bombingene av strategiske infrastruktur-mål i Serbia. Blant annet ved å sprengte broer.

Den samme våren som bombene regner i Serbia og Kosovo, befant jeg meg på en lekeplass i Bergen. Dag ut og dag inn tilbrakte jeg timevis i skyggen av en sydvest, i en sandkasse med en gjeng barnehagebarn. Jeg vet ikke hva det er med Bergen, men ungene der ser ut til å elske regn. Og denne våren regnet det tretti døgn i strekk. Kanskje er det slik, at den våte sanda er de bergenske barnas snø? I alle fall er sanda der like kram som snøen i en Oslo-bakgård.

JO STØRRE EKSPONERINGEN AV ET TEMA ER, JO STØRRE ER SANNSYNLIGHETEN FOR AT DET DUKKER OPP SOM LEK I ANDRE ENDEN.

Og en slik dag, hvor det drypper fra trærne og sanda er fløyelsmyk, var det altså at Kosovokrigen kom til Bergen.

MEDIALISERT LEK

Har dere lagt merke til hvor ofte dette skjer? At nyhetene dukker opp i sandkassa? Og ikke bare nyhetene, men det meste som streifer innom tv-skjermen i løpet av de par timene før, under og etter barne-tv, har en tendens til å ende opp i barnehagen. Kanskje kan vi snakke om dette som medialisert lek. Medialisering er, ifølge Store Norske Leksikon, «prosesser som utspiller seg mellom endringer i mediene og endringer i samfunn og kultur. (...) Medialisering innebærer omforming av sosiale institusjoner og kulturell praksis.» De endringene som mediene har vært gjennom i det siste har vært massive. Malt med bred pensel kan vi si det så enkelt som at den informasjonsflyten barn eksponeres for, er blitt mangedoblet de siste tiårene. Dette påvirker også selvsagt barns lek. Alt barn ser og hører, kan plutselig dukke opp i leken. Og jo større eksponeringen av et tema er, jo større er sannsynligheten for at det dukker opp som lek i andre enden.

Men hva er barnehagelærernes ansvar, når inntrykk barn henter fra ulike medier spilles ut i leken? Jeg har flere erfaringer med dette, og tror jeg kan skrive under på at jeg har tatt både gode og dårlige valg på dette området.

LEKEKRIG ELLER KONSTRUKSJONSLEK?

Når det gjaldt brusprengingen i sandkassa i Bergen i 1999, spurte vi barna hvor de hadde fått ideen fra. Vi interessert oss helt enkelt for det de lekte. De svarte at det var noe de hadde sett på nyhetene, og at i kriger, så sprengte man bruer. Noe særlig mer hadde de ikke å fortelle oss om Kosovokrigen. Og det var tilsynelatende også bare selve sprengingen som var det interessante. Det at brua ble sprengt i filler, og at dette førte til at bilene kjørte i vannet. De holdt på med dette hele dagen, bygget opp og sprengte. Det tok kanskje en halvtime, tre kvarter å bygge opp brua, mens selve sprenginga var unnagjort på et blunk. Og for hver utbygging, og hver nedsprenging, ble noe endret: En brattere avsats, et høyere smell eller et kjøretøy til som ble omfattet av ulykken. Krigen i seg selv, var ikke tema i leken. Ingen helikoptre, ingen bomber, ingen raketter. Kun en helt vanlig veibro i en sandkasse, som hver halvtime ble sprengt i filler ved hjelp av to fireåringers venner. Det lignet i grunn mer på konstruksjonslek enn lekekrig, ved nærmere ettersyn. Krigen var kun utgangspunktet, for et nytt univers skapt av ungene.

NÅR LÆRERE STOPPER LEKEN

I følge Maria Øksnes (2010) er den typen lek som blir forsøkt stoppet

av lærere eller foreldre, gjerne lek som symboliserer krig, eller som er spinn-off av underholdningsindustrien. Øksnes viser gjennom egen og andres forskning at barn ikke lar seg stoppe av forbud når det dreier seg om lek. Hun har blant annet et eksempel på noen gutter som står og kaster noe i veggen. Hun spør dem hva de driver med, og de svarer at de spiller Pokemon:

«– Men det har vi egentlig ikke lov til. Vi får ikke ta med oss Pokemon på skolen, sa Isak. – Men vi har laget oss Pokemonbrikker selv, utbrøt Eskil og så stolt ut. Han viser frem noen melkekorker som er dekorert med tusjtegninger.» (Øksnes, 2010, s. 129).

Øksnes sitt poeng er at et forbud mot ulike typer lek, ikke nødvendigvis betyr at leken stopper av den grunn. Eksempelen til Øksnes illustrerer også et annet poeng: Vi kan ikke forby alt vi ikke liker.

ETISK REFLEKSJON, IKKE FORBUD

Og her er vi kanskje ved sakens kjerne: Der jussen ikke lenger kan hjelpe oss, blir etikken desto mer sentral. Vi kan ikke forby all lek vi ikke liker, men vi kan reflektere over hvordan leken oppleves for barn, og hva den gjør med barn. Og vi kan stille oss spørsmål som hva ligger bak denne leken? Hva får barna ut av denne leken? Hva tenker barna om lekens tema? Hvordan kan jeg bidra inn i denne leken?

I det hele tatt har vi en profesjonsetisk forpliktelse til å være engasjert i barns lek. En slik forpliktelse er overordnet hvorvidt vi liker leken eller ikke.

KILDER

STORE NORSKE LEKSIKON: <https://snl.no/medialisering>

ØKSNES, M. (2010). Lekens flertydighet. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

MED DE MINSTE

TEKST:

Kristin Øien Bjørvik
barnehagelærer for de
minste barna i Taraxacum
barnehage, Stjørdal
kristin.oien@gmail.com

Hvordan har barna det i barnehagen når de voksne har tid, kunnskap og et stort hjerte? Hvordan har de det når de voksne ikke har tid og lite kunnskap. Her er to ulike hverdager ut fra mine erfaringer.

LITEN I BARNEHAGEN

Helt ny. En ny verden skal oppdages og erfares. Et mylder av barn, voksne og spennende miljøer. Her skal jeg være. Helt alene, uten mamma og pappa. Dette må læres, og det kan ta lang tid. Godt å ha mamma og pappa her i starten, så jeg kan bli kjent. Kjent med rommene, alle lydene, luktene. Det er så mye å ta innover seg. Jeg blir sliten og trøtt. Gråter litt mer enn jeg pleier. I tillegg så savner jeg mamma og pappa.

Men jeg har mange voksne her. Gode voksne som smiler til meg, bærer meg, bysser meg, trøster meg. Voksne som ser meg, som kjenner meg og som forstår hvorfor jeg gråter. Selv om jeg kanskje ikke forstår det helt selv. Det er så mye som er nytt og ukjent, følelsene

mine også. Da er det godt at noen hjelper meg å organisere dem for meg.

Jeg sitter på fanget. Noen barn leker med vann. Det ser spennende ut, men jeg tør ikke. Fanget er så trygt og godt. Jeg sitter her litt til. Om en liten stund kan jeg reise meg. Stabbe meg forsiktig i vei mot det som er så spennende. Kjenne på, smake på, plaske litt. Le sammen med de andre barna. Jeg vet at fanget er der for meg når jeg trenger det igjen. Det har jeg erfart så mange ganger.

Når jeg har utforsket nok går jeg tilbake. Et smil møter meg. «Var det gøy?» Jeg setter meg godt til rette i fanget igjen.

Her er det godt å være!

Jeg vet at fanget er der for meg når jeg trenger det igjen. Et smil møter meg. Her er det godt å være, tenker kanskje 1-åringen i en barnehage der ansatte har tid og kunnskap. Illustrasjonsfoto: ThinkstockPhoto

BARNAS ØYNE

LITEN I BARNEHAGEN

Helt ny. En ny verden skal oppdages og erfares. Et mylder av barn, voksne og spennende miljøer. Her skal jeg være. Helt alene, uten mamma og pappa. Dette må læres, og det kan ta lang tid. Godt å ha mamma og pappa her i starten, så jeg kan bli kjent. Kjent med rommene, alle lydene, luktene. Det er så mye å ta innover seg. Jeg blir sliten og trøtt. Gråter litt mer enn jeg pleier. I tillegg så savner jeg mamma og pappa.

Det er så mange voksne her. Noen kjenner jeg. De smiler til meg. Jeg strekker hender. Vil bæres. Jeg har behov for nærhet, og jeg trenger trøst. De ser det ikke. Jeg er så liten, de er så langt oppe. Jeg gråter litt. Noen kommer. Løfter meg opp og vugger meg fort «Hysj, du har sagt ha det til mamma. Det er bra nå. Nå skal du

være i barnehagen» Jeg gråter enda mer. Det var jo ikke derfor jeg var lei meg. Den voksne setter meg ned igjen. Noen andre gråter og må trøstes.

Jeg er så redd. Og alene. Det er ingen som ser meg. Det er ingen som forstår hvorfor jeg gråter, så jeg blir stille. Endelig finner jeg et fang. Tviholder meg fast. Noen barn leker med vann. Det ser spennende ut, men jeg tør ikke. Om jeg reiser meg nå, er det trygge fanget borte. Det har jeg erfart flere ganger. Det er nok best jeg holder meg i ro.

De andre barna plasker, leker med vannet og ler sammen. Det er sikkert gøy.

Her er det fint å være, sier de. Da er det sikkert det.

⊕ Jeg har behov for nærhet og trøst. De ser det ikke, tenker kanskje 1-åringen i en barnehage der antatte ikke har tid og nok kunnskap om de minste barna.
Illustrasjonsfoto: Fotolia.com

Hederlig omtale til Første steg

Tidsskriftet Første steg fikk hederlig omtale under Fagpresseprisen for saken om barnehagelærerne jorda rundt.

I temasaken besøkte Første steg 11 ulike land for å finne ut hvordan barnehagelærernes hverdag er rundt i verden. Vi møtte et hav av forskjeller, men også likheter, som synet på lek.

Juryens begrunnelse:

«Noen yrkesgrupper tilhører etter sin natur nærmiljøet. Men i dette tilfellet har journalistene sett langt utover landegrensene og gitt nye perspektiver på hvordan det nære behandles rundt om i verden. I temaartiklene om barnehagelærere jorda rundt – gis vi et innblikk i barnehagehverdagen fra alle deler av verden.»

ANERKJENNELSE

– Det er utrolig gøy å få hederlig omtale for en sak vi har jobbet i et og et halvt år med fra ideen ble satt ut til vi kom i mål med temasaken, som gikk over 34 sider i tidsskriftet. Det er også en

anerkjennelse av jobben vi gjør, og viser at det er mulig å få til tidkrevende saker selv i en liten redaksjon, sier redaktør Line Fredheim Storvik i Første steg. Hun understreker at det ikke hadde vært mulig uten de 9 dyktige frilansere som har reist jorda rundt for tidsskriftet og designerne Mari Pünther og Suzanne Svendsen i Tank. De har hatt ansvaret for utformingen av artiklene på trykk.

– I Tank er vi stolte av å bli hedret i Fagpresseprisen sammen med Line. Dette er pressens eget fora, og at design blir anerkjent her som et viktig virkemiddel for å få frem budskapet er det bare å rope et stort hurra for, sier Ina Branteberg, kreativ leder & partner i Tank Design.

FLOTT UTVIKLING

– Første steg har hatt en flott utvikling de siste årene og er et tidsskrift som har en veldig sterk posisjon blant barnehagelærere og styrere. Reportasjen som Første steg fikk hederlig omtale

⬆ Første steg besøkte 11 ulike land for å skildre hverdagen til barnehagelærere jorda rundt.

for var meget godt laget og presentert – fagblad-journalistikk på sitt beste. Vi er veldig stolte og gratulerer både redaktør Line Fredheim Storvik og alle andre som bidro, sier Knut Hovland, sjef for avdeling medlemsblad og tidsskrifter i Utdanningsforbundet.

I tillegg til 12 artikler over 34 sider på trykk ble alle artiklene også publisert på Første steg sine nettsider under utdanningsnytt.no/forste-steg med over 17.400 klikk totalt. De skapte også engasjement på Første steg sin facebook-side, der sakene samlet nådde 126.000. Artiklene gikk også ut til de 62.000 leserne av det trykte tidsskriftet.

Disse frilansjournalistene har bidratt i saken:

Miriam Lykke Schultz (Danmark og Cuba), Sunnev Reinton Chang (USA), Rakel Benon (Frankrike), Yngve Leonhardsen (Tyskland), Camilla G. Laxton (England), Merete Andersen (Malawi), Andrea Thiis-Evensen (Australia), Vibeke Olsen (Sør-Afrika), Tone Aguilar (Mexico).

⬆ – Det er utrolig gøy å få hederlig omtale for en sak vi har jobbet i et og et halvt år med, sier redaktør Line Fredheim Storvik i Første steg. Hun understreker at det ikke hadde vært mulig uten de 9 dyktige frilansere som har reist jorda rundt for tidsskriftet, designerne Mari Pünther (t.v.) og Suzanne Svendsen i Tank. Foto: Audun Braastad/NTB scanpix

TEKST:

Jenny Irene Holte
barnehagelærerstudent
Universitetet i Sørøst-Norge
jenny@kebas.no

Vi lærer for lite om overgrep

Jeg føler at utdannelsen jeg har jobbet så hardt for å få, ikke har gitt meg alle verktøyene jeg trenger for å kunne tilby alle barn det de har rett på.

om ganske snart nyutdannet barnehagelærer leser jeg siste utgave av Første Steg med stor interesse. Jeg leser temsidene, reportasjene og fag og forskning med like stor entusiasme. Reportasjen om overgrep får meg til å fundere over egne

erfaringer fra utdannelsen. Hvor mye kunnskap har vi som nyutdannede fått med oss på vår vei fra universitetet ut til barnehagene i Norge?

IKKE DEL AV PENSUM

Jeg blir sittende og gruble over hva jeg vet og hva jeg kan, og jeg blir litt overrasket over egne konklusjoner. For min del har min kompetanse om overgrep stort sett utspring fra media og egenstudier. I løpet av utdannelsen har vi så vidt sneiet innom emnet ved en anledning eller to. Og vi har hatt en viktig og lærerik forelesning om temaet. Dessverre var denne forelesningen ikke en del av pensum det aktuelle semesteret, og forelesningen var tett

Reportasjen om overgrep i Første steg får meg til å fundere over egne erfaringer fra barnehagelærerutdannelsen. Utdannelsen må ta en større del av ansvaret for å gi studentene mer kunnskap om overgrep mot barn, skriver barnehagelærerstudent Jenny Irene Holte. Illustrasjonsfoto: ThinkstockPhoto

opp til eksamen i Ledelse, samarbeid og utvikling. Mangelen på kontekst førte til at fokus før og etter, beklageligvis ikke handlet om barn og overgrep.

Jeg leser videre i Første Steg, men tankene om overgrepsutsatte barn er stadig tilbakevendende. «Barn lærer mer om vann ved å leke med vann, enn å se på en tegning av vann», språkmiljø og det å være minst i barnehagen. Dette er alle viktige temaer, essensielt for å oppfylle samfunnsmandatet i rammeplanen og for å tilby barna det de har krav på. MEN hva hjelper vel våre gode intensjoner om barns medvirkning, gode samspill og begynnende forståelse av miljø og bærekraft, dersom vi ikke klare å fange opp at alt ikke er som det skal være?

I LØPET AV UTDANNELSEN HAR VI SÅ VIDT SNEIET INNOM EMNET BARN OG OVERGREP VED EN ANLEDNING ELLER TO.

MANGLER VERKTØY

Jeg føler fortvilelse og maktesløshet på vegne av de barna jeg skal ha et ansvar for i fremtiden. Jeg føler at utdannelsen jeg har jobbet så hardt for å få, ikke har gitt meg alle verktøyene jeg trenger for å kunne tilby alle barn det de har rett på. Jeg føler skuffelse og sårhet over at systemet jeg har hatt tiltro til, ikke har innfridd det jeg mener burde være absolutte forpliktelser. Jeg mener og krever at utdannelsesinstitusjonene må ta en større del av ansvaret de nå synes å overlate til hver enkelt lærer. Sammen må vi sette opp en prioriteringskalkyle, der basisbehov og menneskerettigheter står øverst. Endringer må til!

TEKST:**Ingvild Aga**leder Kontaktforum barnehage
i Utdanningsforbundetingvild.aga@utdanningsforbundet.no

EVNEN TIL Å FORSTÅ BARNNA INNENFRA ER VÅR VIKTIGSTE JOBB

For virkelig å forstå barnas behov må vi ha evnen til å forstå
at vi ikke forstår. Vi må se om igjen, *før* vi handler.

Det er høst og et nytt barnehageår er godt i gang. Nye barn har begynt i barnehagen, andre barn har byttet avdeling, og nye ansatte og nye foreldre er tatt imot i barnehagen. Det er travelt, og mye som skjer. Klarer vi barnehagelærere å møte alle nye og gamle på en god og inkluderende måte? Eller er vi for opptatt av hvordan vi pleier å gjøre det og av organiseringen, slik at «hverdagen går rundt»?

PÅVIRKER BARNAS FREMTID

Vi vet at tilknytning er viktig for barn. «Mamma og pappa» svarer barn hvis vi spør hvem som er viktigst i verden, og det er nettopp foreldrene som danner den viktigste rammen for barns utvikling. Vi barnehagelærere er den betydningsfulle andre. Vi vet at det vi som barnehagelærere legger inn i relasjonen er avgjørende for det

som kommer til uttrykk hos barna. Voksen-barn relasjonen har ikke bare betydning for barns utvikling her og nå i barnehagen, men også lenge etter at de har sluttet i barnehagen. Det er fordi barns erfaringer tidlig i livet påvirker dem i høy grad også i fremtiden.

RELASJONER VIKTIGST

Forskningen er klar: de voksnes kompetanse og relasjon til barna er den avgjørende faktoren for kvalitet i barnehagen. Det er mye annet som også er viktig, men ingenting er så viktig som de voksnes evne til å inngå i positive, sensitive samspill med barna, evnen til å forstå barna innenfra og ha godhet for deres behov.

Det er ikke mulig å forstå et annet menneske fullt ut og kanskje er det som Søren Kierkegaard formulerer det: Det første du må forstå er at du ikke forstår. Men vi kan forsøke å ta den andres perspektiv. Da må vi se for

å se, og høre for å høre. Å respektere betyr å se om igjen. I travle tider er vi kanskje for raskt ute til å tro at vi forstår. I stedet for å ta en ekstra runde for å sikre at vi har riktig forståelse, så handler vi.

TØRRE Å VÆRE KRITISK

Det er vi som har ansvar for å utvikle positive relasjoner til alle barn og foreldre/foresatte. Det krever en reflekterende kultur og tid. Det er et lederansvar. I dette ligger også at vi må være modige barnehagelærere, som stiller kritiske spørsmål og kommer med forslag til løsninger, og kloke ledere som forklarer mindre og lytter mer til profesjonen. Denne høsten innføres ny barnehagelærernorm og ny bemanningsnorm. Vi har arbeidsavtaler som ikke er så gode som vi ønsker, men de er fleksible. Jeg vil oppfordre oss barnehagelærere og ledere til å samarbeide om gode lokale ordninger til det beste for alle barn.

Foto: Tore Brøyen

TEKST:

Bjørn Saugstad
advokat i Utdanningsforbundet
bjorn.saugstad@utdanningsforbundet.no

ALLE ANSATTE MÅ HA POLITIATTEST I BARNEHAGEN

Alle som ansettes i barnehagen må legge frem politiattest før de starter, også barnehageeiere og personer i korte vikariater.

Barnehageloven § 19 stiller som krav at den som skal ansettes fast, eller midlertidig i barnehage skal legge fram politiattest. En egen forskrift fra november 2015 utdyper nærmere hva som følger av loven. Andre personer som regelmessig oppholder seg i barnehagen, eller har «vesentlig innflytelse» på barnehagens drift kan også bli bedt om å legge frem politiattest. Dette betyr også at eier av barnehagen må legge fram politiattest, dersom vedkommende er i direkte kontakt med barn.

HER ER BRUDDENE SOM GJØR ANSATTE UEGNET

Dersom en ansatt er dømt for seksuelle overgrep mot mindreårige er personen utelukket fra fast og midlertidig stilling i barnehager. I andre tilfeller må konsekvensen av merknader på politiattesten vurderes i det enkelte tilfellet. Det betyr at barnehageeier nå må vurdere om andre merknader, enn de som er knyttet opp mot seksuelle overgrep gjør den aktuelle søkeren

uegnet til å arbeid i barnehagen. I forskriften står det hvilke lover en person som ansettes *ikke* kan ha brutt for å få jobb i barnehagen. Søkere er utelukket fra fast/midlertidig stilling i barnehagen dersom de har brutt:

- **straffeloven § 299** (voldtekt av barn under fjorten år)
- **§ 302** (seksuelle omgang med barn mellom 14 og 16 år)
- **§ 304** (seksuell handling med barn under 16 år),
- **§ 305** (seksuelt krenkende atferd v mv. overfor barn under 16 år),
- **§ 306** (avtale om møte for å begå seksuelt overgrep) og
- **§ 311** (fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn).

IKKE ELDRE ENN TRE MÅNEDER

Kravet om å legge fram politiattest gjelder alle godkjente og godkjenningsspliktige barnehager, både offentlige og private. Det gjelder før personen begynner å arbeide i barnehagen. Politiattesten skal ikke være eldre enn tre måneder.

I utlysningsteksten, i forbindelse med tilsetting i barnehagen, skal

det stå at det er krav om politiattest. Politiattesten skal likevel ikke legges ved søknaden, men søkeren kan bli bedt om å legge den frem om han, eller hun får tilbud om stillingen. I jobbtilbudet skal det tas forbehold om at en anmerkning på politiattesten kan føre til at du likevel ikke får jobben. Søkeren må legge fram politiattest før søkeren ansettes. Dette innebærer at de som skal arbeide i barnehagen må ha attest fra dag en. Tidligere slapp de som hadde kortere vikariater enn 14 dager å levere politiattest.

KAN LIKEVEL BEGÅ LOVBRUDD

En politiattest skal oppbevares utilgjengelig for uvedkommende, og skal oppbevares så lenge det er nødvendig for formålet. Det vil variere. Et naturlig utgangspunkt er at kravet er oppfylt når ansettelsesprosessen er fullført. Når oppbevaring av politiattesten ikke lenger er nødvendig for formålet, skal attesten makuleres. Selv om en søker leverer en politiattest uten merknader, er det ingen garanti for at vedkommende begår lovbrudd seinere som gjør han/ hun uegnet til å arbeide med barn.

TEKST:**Maria Dizaei**

Barnehagestyrer Oslo kommune

frihet1984@hotmail.com

HVORFOR ORKER HUN IKKE GI MEG EN KLEM?

Barnehageansatte kan møte foreldre som er livstruende syke.
Ved hjelp av de riktige ordene og handlingene kan vi hjelpe barnet
deres gjennom en tung tid.

Når noen i familien får kreft, eller en dødelig sykdom er det viktig at barna i familien blir informert om det.

Det kan virke letter sagt enn gjort. Det første mange barn lurer på er om personen kommer til å dø. Da bør du som voksen svare sant å si «ja, denne sykdommen kan man dø av». Sannheten kan være brutal, barn vil ofte ha flere spørsmål, som voksne kan oppleve er vanskelig å svare på.

ORKER IKKE GI KLEM

Barn i ulike aldre har forskjellig forståelse av døden. Uansett alder, er det viktig at barn får informasjon som passer sin alder og modenhetsnivå. Som pedagog og styrer har jeg sett foreldres kamp fra sidelinjen. Jeg har sett hvordan en av foreldrene kjemper når den de elsker forandrer seg og forsvinner, og hvordan ektefellen blir en fremmed, en syk og ukjent person for både barnet i barnehagen og resten av familien. Det er ikke alltid barnet forstår hva som skjer, hvorfor mamma

stadig er innlagt på sykehus, mens pappa gråter hver kveld. Barnet lurer på hvorfor mamma ikke kan være hjemme, eller orker å gi barnet en klem. Jeg har opplevd hvordan familien benekter at mamma eller pappa er syk og skal dø, mens leger og spesialister prøver å forberede dem på sorgen og tapet. Som barnehageansatt mener jeg det er viktig å ikke benekte det som skjer.

VIKTIG MED ÅPENHET

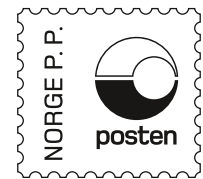
Vi i barnehagen forbereder oss som fagfolk og omsorgspersoner ved å være til stede og møte mor, eller far som står midt opp i sykdom og død og benekter døden for barnet. Vi kan ikke be foreldrene si det vi mener til barna, men vi kan gi råd og veiledning i den tunge tiden, og ha barnet i sentrum for oss ansatte i barnehagen. Ved hjelp av de riktige ordene og handlingene kan vi hjelpe et lite menneske gjennom en tung tid. Åpenheten rundt tema kan være avgjørende for barnets forberedelse og reaksjon i ettertid. Vi barnehageansatte må skape rom for å la barnet få lov til å vise følelser, tanker

og spørsmål det har rundt det som har skjedd. Vi bør forsøke å fange opp barnets emosjonelle signaler.

OMSORGSPERSONER

Det finnes ingen riktige svar. Men mine erfaringer tilsier at barn har rett til å få informasjon og støtte av helsepersonell. Det er svært viktig at samarbeidet og informasjonen mellom barnehage og hjem fungerer optimalt. Det er viktig med åpenhet om vanskelige tema, som kreft eller døden. Vi som jobber i barnehagen er ikke bare fagfolk, men vi har valgt et yrke hvor vi også er omsorgspersoner. I slike situasjoner bør personalet være forberedt og til stede for både barn og foreldre i den tunge tiden. Det kan for eksempel være at barnet og foreldrene forholder seg til bare en, eller to ansatte gjennom den tunge tiden.

I hvert nummer inviterer vi en barnehagestyrer til å skrive om et tema styreren brenner for.

Returadresse:
Første steg
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N-0134 OSLO

Progresjon står mer sentralt i den nye rammeplanen enn tidligere. Barnas forutsetninger, ønsker og behov forandrer seg hele tiden, og barnehagens pedagogikk må følge denne utviklingen.

- Ingen barn skal kjede seg, og ingen skal stå stille!
- Å lage progresjonsplaner på forhånd er ikke nok når man arbeider med barn!

30. november møter du:

- Turi Pålerud
- Birgitte Fjørtoft
- Pål Roland
- Martina Lundstrøm
- Trond Heggstad
- Lise Bland

Fra liten til stor
Fra «KAN IKKE» til «KAN»
Fra informasjon til kunnskap
Fra overfladisk til grundig
Fra litt til mye

Arbeidet i barnehagen blir i hovedsak gjort i grupper. Likevel føler styrere og pedagogiske ledere ofte på en faglig ensomhet. Dette er et dårlig utgangspunkt for utvikling av kvalitet og profesjonalitet.

- Vi overvurderer individet og undervurderer gruppen!
- Led ditt personale fra «meg og mitt» til «vi og vårt»

På Lederforum 2019 møter du:

- Kjetil Børhaug
- Thomas Nordahl
- Inga Marte Thorkildsen
- Steffen Handal
- Erik Slinning,
- Bjørn Olsson
- Anders Stahlschmidt.